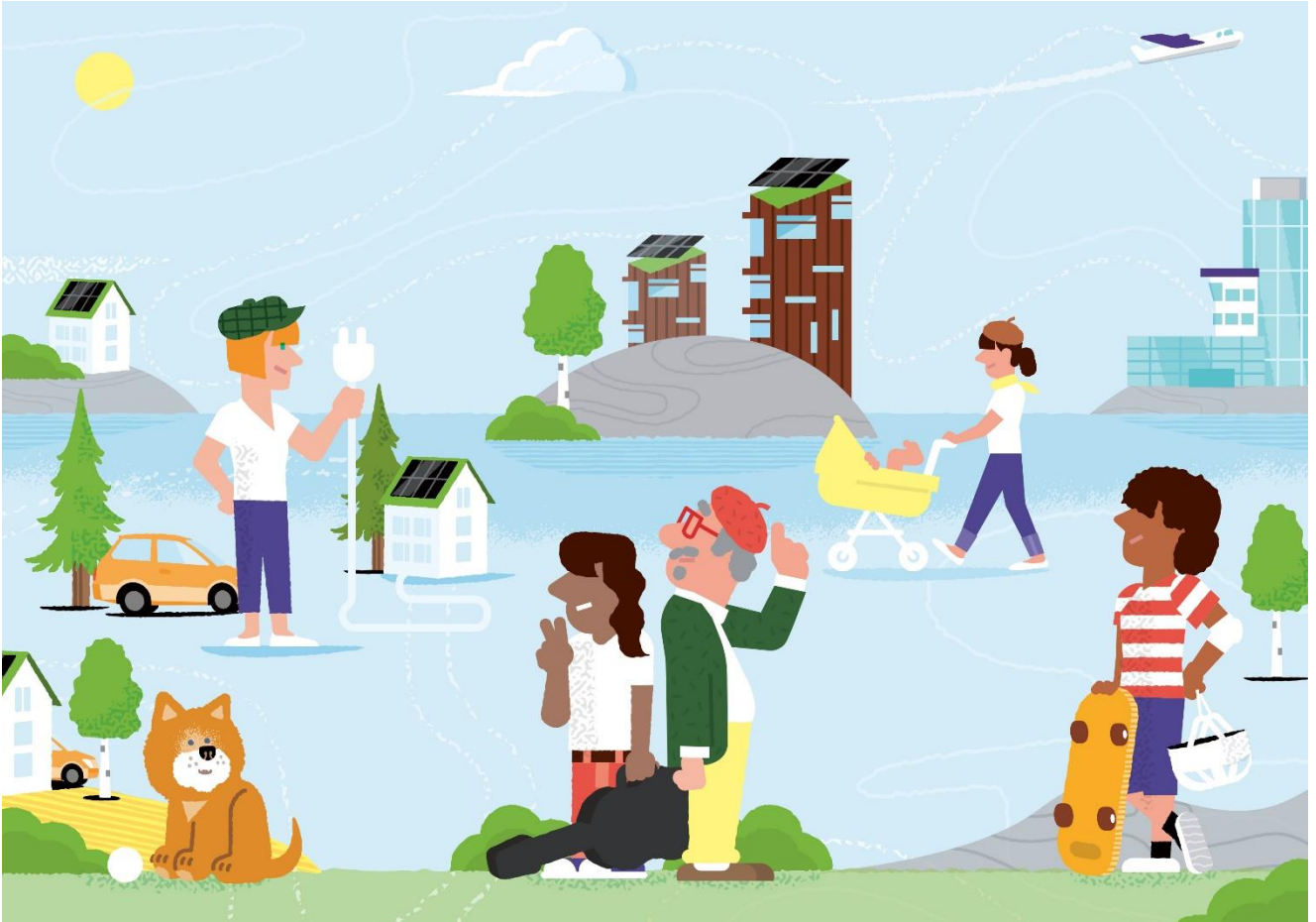

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Reilusti edellä

Uusimaa-ohjelma 2022–2025

Uudenmaan liitto 2021

Uudenmaan liitto 2021
Kuvitus: Jukka Pylväs

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi
uudenmaanliitto.fi • [@Uudenmaanliitto](https://www.instagram.com/Uudenmaanliitto)

Sisällys

Tiivistelmä	5
Esipuhe 6	
Uudenmaan visio: Reilusti edellä	7
Mahdollistavat muutokset	8
Uusimaa pähkinänkuoressa	9
Painopisteet ja tavoitteet	12
Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa	12
Tavoite 1.1. Hiilineutraalit yhdyskunnat	12
Tavoite 1.2 Elinvoimainen luonto	12
Tavoite 1.3 Resurssiviisaita ratkaisuja	12
Painopiste 2: Menestyvä Uusimaa	12
Tavoite 2.1. Investointien ja innovaatiotoiminnan edistäminen	12
Tavoite 2.2. Kasvua teknologioista ja palveluista	12
Tavoite 2.3. Uutta osaamista ja osaajia	12
Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa	12
Tavoite 3.1 Kulttuurinen moninaisuus ja osallisuus	12
Tavoite 3.2 Sivistyksen, koulutuksen ja työn tukeminen	12
Tavoite 3.3 Sujuva arki	12
Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa	15
Tavoite 1.1. Hiilineutraalit yhdyskunnat	16
Tavoite 1.2 Elinvoimainen luonto	18
Tavoite 1.3 Resurssiviisaita ratkaisuja	19
Painopiste 2: Menestyvä Uusimaa	21
22	
Tavoite 2.1. Investointien ja innovaatiotoiminnan edistäminen	22
Tavoite 2.2. Kasvua teknologioista ja palveluista	23
Tavoite 2.3. Uutta osaamista ja osaajia	25
Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa	27
28	
Tavoite 3.1 Kulttuurinen moninaisuus ja osallisuus	28
Tavoite 3.2 Sivistyksen, koulutuksen ja työn tukeminen	30
Tavoite 3.3 Sujuva arki	31
Toteutus ja seuranta	33
Ohjelman toteutus	33
Seuranta ja mittarit	33
Liitteet 36	
Liite 1. Yhteenveto Uudenmaan kuntien strategioista	36
Liite 2. Uusimaa-ohjelman valmistelu	37
Liite 3. Rahoituslähteitä ohjelman toimeenpanoon	38
Liite 4. Tiivistelmä älykkään erikoistumisen strategiasta	39
Liite 5. Yhteenveto ympäristöselostuksesta	40

Tiivistelmä

Uusimaa-ohjelma 2022–2025 on maakuntaohjelma, joka sisältää maakunnan vision vuoteen 2030, sekä kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025. Ohjelmaa on työstetty useissa työpajoissa Uudenmaan liiton keskeisten kumppaneiden, eli Uudenmaan ELY-keskuksen, kuntien, koulutus- ja tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa. Valmistelussa on huomioitu keskeiset kehittämissinjaukset ja strategiat globaalilta tasolta kuntatasolle. Ohjelma tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamista Uudellamaalla ja ohjelman laatimisessa on otettu huomioon Uudenmaan kuntien strategiat ja niiden tavoitteet.

Uusimaa-ohjelma 2022–2025 sisältää keskeisten muutosvoimien kuvauksen sekä tiiviin tilastokatsauksen, jotka ovat kehittämisen painopisteiden ja tavoitteiden perustana.

Ohjelman visio vuodelle 2030 on ”Reilusti edellä”. Se tarkoittaa, että vuonna 2030 Uusimaa on reilusti edellä:

- ilmastonmuutoksen hillinnässä. Tavoitteemme on olla hiilineutraali maakunta vuonna 2030.
- taloudellisessa kilpailukyvyssä. Tavoitteemme on nostaa Uudenmaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiomenojen osuus 5 prosenttiin maakunnan bruttokansantuotteesta.
- hyvinvoinnissa. Tavoitteenamme on saavuttaa Uudellamaalla 80 prosentin työllisyysaste vuoden 2030 loppuun mennessä.

Ohjelmassa on kolme painopistettä: Ympäristöviisas Uusimaa, Menestyvä Uusimaa ja Onnellisten Uusimaa. Jokaisessa painopisteessä on kolme tavoitetta, ja niistä on eritelty toimenpidekokonaisuuksia.

Ohjelmaa toteuttavat Uudenmaan kehittämistoimijat ennen kaikkea hankkeiden kautta. Toteuttamisen tueksi on tarkasteltu eri rahoitusvälineiden yhteensopivuutta ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa. Ohjelman toteutumista seurataan painopistekohtaisilla mittareilla. Ohjelma sisältää myös tiivistelmän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa käsittelevästä älykkään erikoistumisen strategiasta.

Uusimaa-ohjelman ympäristövaikutuksia on arvioitu ympäristöselostuksessa, jonka yhteenveto on ohjelman liitteenä.

Esipuhe

Uusimaa-ohjelman tavoitteena on Uudenmaan elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittäminen kestävästi. Ohjelma on tehty uusimaalaisia varten. Avainsana on kumppanuus. Ohjelmaa on valmisteltu yhteistyössä maakunnan toimijoiden – kuntien, korkeakoulujen, toisen asteen oppilaitosten, järjestöjen sekä muiden kehittämistahojen – kanssa.

Maakunnan liiton tehtävänä on tahtojen yhteen kokoaminen sekä yhteistyön tiivistäminen, jotta ohjelman tavoitteet voidaan saavuttaa. Uusimaa-ohjelmalla viemme eteenpäin maakunnan yhteistä viestiä maakunnan sisällä ja meiltä muille. Tälle on jatkossa entistä suurempi tarve, kun julkishallinnon uudistuksen myötä Uusimaa jaetaan viiteen hyvinvointialueeseen.

Toimiala- ja hallinnonalarajat ylittävä, monialainen yhteistyö on ohjelman toteuttamisessa avainasemassa. Yhteiskehittämisellä voidaan vastata monimutkaisiin haasteisiin ja luoda uutta, mutta yhteisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös vahvaa sitoutumista. Hyvin toimivassa yhteistyössä tarvitaan luottamusta, jota tällä ohjelmalla haluamme vahvistaa. Uudenmaan tulevaisuus tehdään yhdessä.

Markku Markkula, maakuntahallituksen puheenjohtaja

Ossi Savolainen, maakuntajohtaja

Uudenmaan visio: Reilusti edellä

Vaikka maakuntamme kattaa vain kolme prosenttia Suomen maapinta-alasta, se on Suomen suurin väestökeskittymä sekä työpaikka- ja talousalue, ja se tuottaa viidenneksen Suomen ilmastopäästöistä. Uusimaa on myös Suomen kansainvälinen maakunta sekä maahanmuuttajien määrän että yritysten kansainvälisen toiminnan kannalta katsottuna. Kansainvälisen asemamme takia yhteistyö ja verkostot etenkin EU:n sisällä ja muiden Itämeren alueen metropolien kanssa ovat meille erittäin tärkeitä. Uusimaa on Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn ja työllisyyskehityksen veturi.

Visiomme mukaisesti Uusimaa on vuonna 2030 reilusti edellä. Se tarkoittaa, että olemme paitsi Suomen veturimaakunta, niin myös aktiivinen ja aloitteellinen edelläkävijä kansainvälisessä toimintaympäristössä. Olemme reilusti edellä seuraavissa asioissa:

- **Ilmastonmuutoksen hillinnässä.** Tavoitteemme on olla hiilineutraali maakunta vuonna 2030. Tätä kunnianhimoista ja vastuullista tavoitetta edistämme tukemalla eri toimijoiden yhteistyötä, verkostoitumista sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintaa. Kehittämällä uudenlaisia ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään olemme kokoamme suurempi suunnannäyttäjä sekä myös mahdollisuuksien rakentaja globaalissa mittakaavassa.
- **Taloudellisessa kilpailukyvyssä.** Tavoitteemme on olla EU:n innovatiivisin alue ja nostaa Uudenmaan tutkimus- ja kehittämismenojen osuus viiteen prosenttiin maakunnan bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Uudellamaalla on jo nyt kansainvälisten vertailujen mukaan paras ympäristö ulkomaisille investoinneille. Kilpailukykyämme rakentuu kansainvälisille kumppanuuksille, osaamiselle ja verkostoille, korkealle teknologialle ja vihreää kasvua tukeville ratkaisuille sekä kansainvälisessä mittakaavassa erittäin viihtyisille kaupunkiympäristöille, hyvinvointipalveluille ja uusimaalaiselle luonnolle. Uudellemaalle on keskittynyt osaamista ja työpaikkoja, jotka eivät maakunnan toimintaympäristön erityispiirteiden takia voisi käytännössä sijaita Suomessa missään muualla.
- **Hyvinvoinnissa.** Uusimaa tarjoaa asukkailleen parhaat mahdollisuudet hyvään ja turvalliseen elämään. Koronakriisistä toipumisen aikana vahvistamme kaikkien uusimaalaisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta tukemalla hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita, panostamalla koulutukseen ja ennaltaehkäisemällä sosiaalisia ongelmia. Tavoitteenamme on saavuttaa Uudellamaalla 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2030 mennessä.

Uusimaa turvaa asukkaidensa hyvinvoinnin luonnon kantokyvyn puitteissa. Kehittämällä hyvinvointia ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla toteutamme myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteita.

”Reilusti edellä” tarkoittaa, että haluamme kehittää Uuttamaata koko Suomen parhaaksi ja tahdomme menestyksellämme tuoda hyvinvointia koko maalle sekä kansainvälisesti. Tässä olemme reilusti kokoamme suurempi maakunta. Monimutkaisten ongelmien ratkaiseminen, kuten ilmastonmuutoksen hillintä ja koronakriisistä selviäminen, vaatii katseen suuntaamista omaa aluetta ja toimintakenttää laajemmalle.

Mahdollistavat muutokset

Globaalit kehityskulut, kuten ilmastonmuutos ja ekologinen kestävyyskriisi, länsimaiden väestön vanheneminen, digitalisaatio ja koronapandemia ovat muutosvoimia, jotka väistämättä heijastuvat myös suomalaisen yhteiskunnan rakenteisiin ja uusimaalaisten arkeen. Muutosvoimia olemme tarkastelleet myös erillisessä, ohjelmaa taustoittavassa skenaariotyössä, jossa visioitiin, miltä Uusimaa näyttäisi kolmen eri vaihtoehdon valossa vuonna 2050. Maakunnan tulevaisuutta pitkällä aikavälillä käsittelee myös Uudenmaan liiton kokoama [Uudenmaan tulevaisuuskirja – Polkuja vuoteen 2050 -teos](#).

Pyrimme ohjelmalla vastaamaan seuraavien megatrendien ja ilmiöiden aiheuttamiin muutoksiin:

- Koronapandemia on ravistellut yhteiskuntia ja talouksia uudella tavalla. Kriisin myötä resilienssin eli vastustus-, sopeutumis- ja uudistumiskyvyn merkitys on korostunut niin yhteiskunta- kuin yksilötasollakin. Suomessa koronapandemian vaikutukset ovat olleet ylivoimaisesti suurimmat juuri Uudellamaalla. Siksi on luontevaa, että pandemiasta selviytyminen, jälleenrakentaminen ja uusi kasvu ovat ohjelman keskeinen lähtökohta. Hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen ja talouden uudistuminen ovat erityisen tärkeitä asioita, kun lähtötilanne on haastava.
- Ilmastonmuutoksen hillinnän ja ekologisen kestävyyskriisin näkökulmasta tärkeimpien ratkaisujen ja suunnanmuutoksen tulee tapahtua 2020-luvulla, jotta ilmaston lämpenemistä pystytään hillitsemään riittävästi. Tämä edellyttää siirtymistä nykyistä kestävämpiin toimintatapoihin ja uudistettuun tapaan tuottaa ja käyttää energiaa. Myös ilmastonmuutokseen sopeutumista tulee edistää paikallisella tasolla. Uusimaalaisina tunnistamme maakuntamme vastuun luoda uusia ratkaisuja meille ja muulle maailmalle.
- Syntyvyyden merkittävä väheneminen ja eliniän piteneminen tuovat väestörakenteeseen merkittäviä muutoksia. Suomessa työikäisten ja lasten määrä vähenee ja samalla ikääntyneen väestön määrä kasvaa. Uudellamaalla väestönkasvu perustuu yhä suuremmissä määrin maahanmuuttoon luonnollisen väestönkasvun sijaan. Samanaikaisesti ikärakenteen voimakas muutos luo haasteita useiden kuntien elinvoimalle ja taloudellisesti kestäväille palvelujen järjestämiselle.
- Teknologian kehitys ja digitalisaatio uudistavat työn tekemisen tapoja sekä laajemmin yhteiskunnan rakenteita. Uudet ideat, innovaatiot ja investoinnit parantavat tuottavuutta ja toimivat taloudellisen kasvun tärkeimpinä lähteinä. Samalla vanhojen ammattien hävitessä syntyy kokonaan uusia toimialoja sekä työn tekemisen tapoja. Työn murros korostaa jatkuvan oppimisen ja uudelleen kouluttautumisen tarvetta. Automaatio ja tekoäly paikkaavat työvoimapulaa ja korvaavat yhä monimutkaisempia työtehtäviä, mutta eivät toistaiseksi korvaa luovuutta, innovatiivisuutta ja ongelmanratkaisua. Älyliikenteellä, uusilla liikkumisen palveluilla ja etätöiden lisääntymisellä on jo nyt merkittävä vaikutus liikkumisvalintoihimme ja liikennevirtoihin. Verkkokaupan kasvu luo uudenlaisia tarpeita logistiikalle ja haasteita toimitusketjujen turvaamiselle.

Koko Suomen kannalta Uudellamaalla on keskeinen rooli siinä, miten sopeudumme ja vastaamme globaalien muutosvoimien asettamiin haasteisiin. Kriisit luovat myös uusia mahdollisuuksia taloudelle ja yhteiskunnalle. Esimerkiksi digitalisaatio on ottanut koronapandemian myötä valtavia askelia eteenpäin. Näihin mahdollisuuksiin on tartuttava, jotta kykenemme ylläpitämään hyvinvointia myös tulevaisuudessa.

Uusimaa pähkinänkuoressa

Uudellamaalla asuu yli 1,7 miljoonaa ihmistä, mikä on kolmannes koko maan väestöstä. Helsinki ympäristöineen on tällä hetkellä yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista ja muodostaa Suomen ainoan suurkaupunkialueen. Muun Suomen tapaan myös Uudenmaan väestö on vanhentunut viime vuosina selvästi. Tällä hetkellä joka viides uusimaalainen on yli 65-vuotias. Väestörakenteen vanhenemista ja huoltosuhteen heikkenemistä hillitsee kasvava maahanmuutto. Yli puolet Suomen vieraskielisistä asuukin jo Uudellamaalla, suurin osa heistä pääkaupunkiseudulla.

Uudenmaan kuntien ja seutujen välillä on kuitenkin suuria eroja sekä väestönkasvussa että ikärakenteessa. Pääkaupunkiseudulla väestökehityksen haasteena on kasvun hallinta kestävästi, kun taas maakunnan reuna-alueilla haasteet liittyvät usein elinvoiman säilyttämiseen. Vaikka Uudellamaalla asuu maan tervein ja pitkäikäisin väestö, on myös tänne syntynyt kuiluja ihmisten hyvinvoinnin välille. Erityisesti isojen kaupunkien sisällä sosioekonomiset ja hyvinvointierot ovat suuret. Myös asunnottomuus on kansallisesti keskittynyt pääkaupunkiseudulle.

Elinkeinorakenteeltaan Uusimaa on vahvasti palveluvaltainen. Kaikista Suomen työpaikoista noin kolmannes sijaitsee Uudellamaalla. Uudenmaan elinkeinoelämälle on tunnusomaista vahva kansainvälisyys ja yritysten vientivetoisuus. Talouden elinvoimaisuutta vahvistavat keskimääräistä nuorempi yrityskanta sekä suuri startup- ja kasvuyritysten määrä. Lisäksi Uudenmaan vahvuuksia ovat osaamisintensiivisten palveluiden ja korkean teknologian työpaikkojen suuri osuus elinkeinorakenteesta. Uusimaa on Suomen liikenteen ja logistiikan solmukohta, jossa sijaitsee maan merkittävin kansainvälinen lentoasema ja useita suuria satamia. Lisäksi useat tie- ja rataverkon pääväylät kohtaavat Uudellamaalla.

Uudellamaalla asuu maan koulutetuin väestö. Korkea koulutustaso perustuu alueen monipuolisiin koulutusmahdollisuuksiin sekä työmarkkinoihin, jotka houkuttelevat korkeasti koulutettua väestöä maakuntaan. Väestön korkea koulutus- ja osaamistaso takaavat hyvät edellytykset tutkimus- ja kehitystoiminnalle ja uusien innovaatioiden syntymiselle. Uudenmaan tutkimus- ja koulutus- eli T&K-menojen osuus on puolet koko maan T&K-menoista ja 3,5 prosenttia maakunnan BKT:sta.

Uusimaa on Euroopan ja koko maailmankin kärjessä monissa kansainvälisissä vertailuissa, joissa on mitattu hyvinvointiin, kilpailukykyyn sekä osaamispotentiaaliin ja innovointiin liittyviä ominaisuuksia. Euroopan komission sosiaalisen kehityksen vertailussa (SPI-indeksi) Uusimaa sijoittui eurooppalaisista alueista toiseksi vuonna 2020. Indeksien mukaan Uudenmaan vahvuuksia ovat muun muassa asukkaiden luottamus omiin oikeuksiinsa sekä suvaitsevaisuus muita ihmisiä kohtaan. Myös alueellista innovaatiokyvykkyyttä ja alueiden innovaatiojärjestelmän suorituskykyä mittaavassa vertailussa (*Regional Innovation Scoreboard 2021*) Uusimaa sijoittuu toiseksi eurooppalaisten alueiden joukossa.

Euroopan alueiden kilpailukykyä mittaavassa indeksissä (RCI-indeksi) sijoitumme puolestaan kymmenenneksi. Siinä suurimmat vahvuutemme ovat korkeasti koulutettu väestö sekä sen edellytykset jatkuvaan oppimiseen.

Kaupunkialueiden ulkopuolella uusimaalaisessa ympäristössä vuorottelevat metsäalueet, viljelysmaat ja taajamat. Erityispiirteensä siihen antavat myös jokilaaksot, järvet ja laaja rannikkoalue saaristoinen. Luonnon ydinalueet muodostavat 13 prosenttia maakunnan pinta-alasta ja metsät ovat maakunnan merkittävin hiilinielupotentiaali. Uudenmaan osuus kaikista Suomen ilmastopäästöistä on 20 prosenttia. Maakunnan asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet vuosien 2005–2020 aikana 38 prosenttia ja kokonaispäästöt 27 prosenttia.

1,7 miljoonaa asukasta

31 % Suomen väestöstä

Keskimääräinen väestönkasvu vuoden 2010 jälkeen

17 000 asukasta vuodessa

Väestöennusteen mukaan asukkaita vuonna 2040

1,9 miljoonaa

26 kuntaa

Länsi-Uusimaa

Väestö: 1 019 945

Väestötiheys: 34 hlö/km²

Väestöllinen huoltosuhde: 69,6 %

Vieraskielisten osuus: 4,7 %

Itä-Uusimaa

Väestö: 76 443

Väestötiheys: 32 hlö/km²

Väestöllinen huoltosuhde: 65,3 %

Vieraskielisten osuus: 6,0 %

Kuuma-seutu

Väestö: 324 199

Väestötiheys: 111 hlö/km²

Väestöllinen huoltosuhde: 58,0 %

Vieraskielisten osuus: 6,5 %

Pääkaupunkiseutu

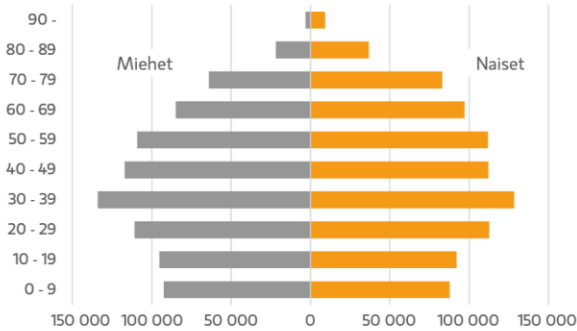
Väestö: 1 187 138

Väestötiheys: 1 542 hlö/km²

Väestöllinen huoltosuhde: 47,9 %

Vieraskielisten osuus: 17,4 %

Uudenmaan väestö ikäluokittain 2020

Väestöstä on

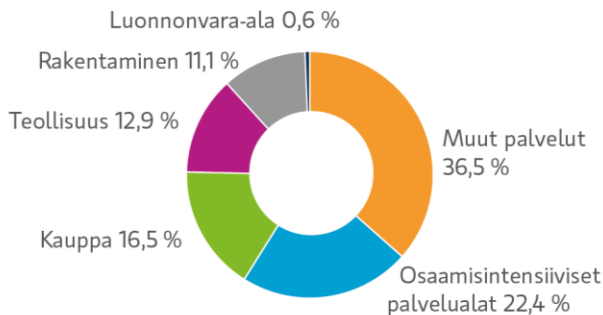

Kaikista Suomen vieraskielisistä

58 %
asuu Uudellamaalla

Uudenmaan toimialaprofiili

BKT asukasta kohden

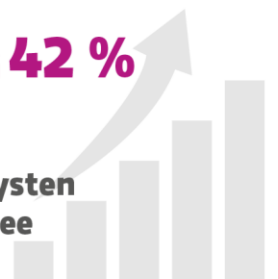

Uusista **ulkomaisista yrityksistä yli 60 %** sijoittuu Uudellemaalle

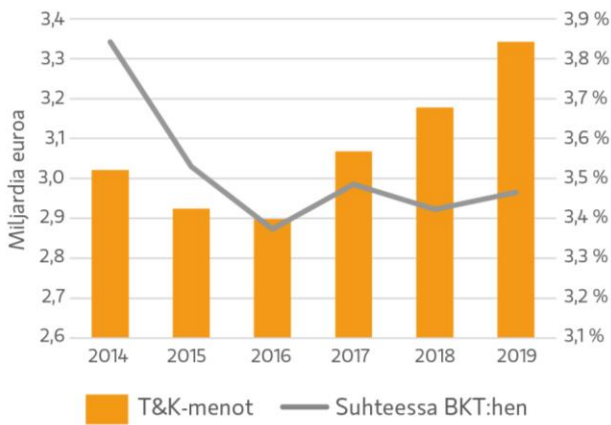

Suomen kasvuyrityksistä 42 % sijoittuu Uudellemaalle

10 % Uudenmaan yritysten henkilöstöstä työskentelee kasvuyrityksissä

Uudenmaan tutkimus- ja kehittämis-toimintamenot

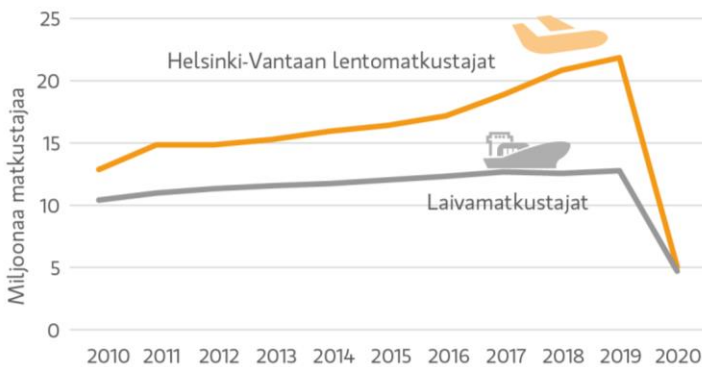

Uudenmaan osuus Suomen T&K-menoista **50 %**

EU:n 2. innovatiivisin alue
(EU regional innovation scoreboard 2021)

Liikenne ja saavutettavuus

Ulkomaalaisten matkailusta **yli 50 %** kohdistuu Uudellemaalle

EU:n 10. kilpailukykyisin alue
(Regional competitiveness index 2019)

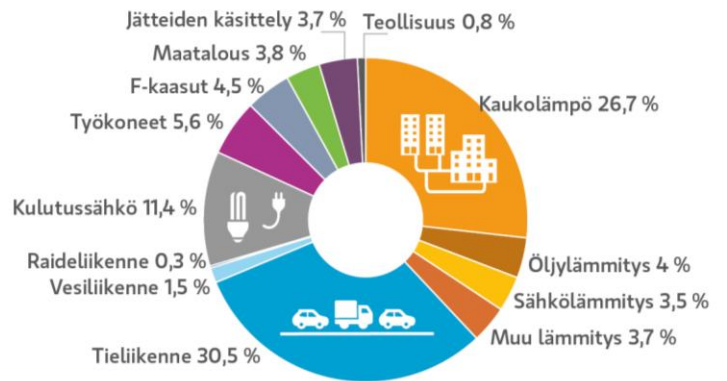
Vahvuudet:
korkeasti koulutettu väestö,
toimijoiden innovaatiokyky,
teknologinen edistyneisyys

Uusimaalaisilla on Suomen korkein koulutustaso

1/3 väestöstä suorittanut jonkin korkea-asteen tutkinnon

Uudenmaan päästöjen jakauma

Päästöt asukasta kohden vuonna 2020

Uusimaa **3,9 tonnia** CO₂e/as.
Koko Suomi **5,9 tonnia** CO₂e/as.

Kokonaispäästöjen muutos Uudellaalla vuodesta 2005 **-27 %**

EU:n 2. hyvinvoivin alue
(Regional social progress index 2020)

Vahvuudet:
luottamus omiin oikeuksiin ja
suvaitsevaisuus muita ihmisiä kohtaan,
vetovoimainen ympäristö, edellytykset
oppimiseen ja korkeakoulutukseen

Painopisteet ja tavoitteet

Uusimaa-ohjelmassa on kolme painopistettä: Ympäristöviisas Uusimaa, Menestyvä Uusimaa ja Onnellisten Uusimaa. Nämä painopisteet ja tavoitteet tukevat Uudenmaan vision ”Reilusti edellä” - toteutumista. Tavoitteiden alla on esitetty numeroidut toimenpidekokonaisuudet, joiden avulla tavoitteita toteutetaan.

Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa
Tavoite 1.1. Hiilineutraalit yhdyskunnat
1. Ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelman laatiminen ja toimeenpanon käynnistäminen
2. Uusien kestävien energiaratkaisujen edistäminen
3. Yhdyskuntarakenteen tehostaminen ja rakentamisen ilmastovaikutusten hillintä
4. Kestävän liikkumisen edistäminen
5. Hiilinielujen vahvistaminen
Tavoite 1.2 Elinvoimainen luonto
6. Luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja ekologisten verkostojen vahvistaminen
7. Ympäristövaikutusten arvioinnin kehittäminen ja kokonaisvaltainen huomioonottaminen
8. Luontopohjaiset ja kestävät ratkaisut metsien monikäytössä
9. Itämeren ja vesistöjen tilan parantaminen ja merellisyden mahdollisuuksien hyödyntäminen
Tavoite 1.3 Resurssiviisaita ratkaisuja
10. Uudenmaan roolin vahvistaminen kestävä kiertotalouden edelläkävijänä osaamisessa ja innovaatioissa
11. Ruokajärjestelmän kiertotalouden kehittäminen ja ruokahävikin vähentäminen elintarvikeketjun eri vaiheissa
12. Ympäristökasvatus sekä ympäristövastuulliseen kuluttamiseen kannustaminen ja ohjaaminen
Painopiste 2: Menestyvä Uusimaa
Tavoite 2.1. Investointien ja innovaatiotoiminnan edistäminen
13. Alueen yhteisen brändin ja näkyvyyden lisääminen investointien houkuttelemiseksi
14. Innovaatiotoiminnan tukeminen sekä verkostojen ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen
15. Uudenmaan kansainvälisen saavutettavuuden vahvistaminen
Tavoite 2.2. Kasvua teknologioista ja palveluista
16. Vihreän kasvun ja kestävien innovaatioiden tukeminen
17. Yritysten ja julkisten organisaatioiden digiosaamisen lisääminen ja digitalisaation hyödyntäminen
18. Yritysten synnyn, verkottumisen, uudistumisen ja kansainvälistymisen vahvistaminen yrityspalveluita ja toimintamalleja kehittämällä
19. Uudenmaan kulttuuri- ja matkailualojen uudistumisen tukeminen
Tavoite 2.3. Uutta osaamista ja osaajia
20. Jatkuvan oppimisen ja koulutautumisen mahdollisuuksien edistäminen, erityisesti aliedustetut ryhmät huomioiden
21. Koulutustason nostaminen korkeakoulutettujen määrää lisäämällä
22. Kohtaannon parantaminen ja osaamisen ennakkoinnin kehittäminen yhteistyössä koulutuksen ja työnantajien kanssa
23. Maahanmuuton lisääminen ja maahanmuuttajien työllistymisen tehostaminen
24. Kansainvälisten osaajien houkuttelu ja alueen markkinoinnin vahvistaminen
Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa
Tavoite 3.1 Kulttuurinen moninaisuus ja osallisuus
25. Osallisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen julkisissa palveluissa, kouluissa ja työpaikoilla
26. Kaksisuuntaisen kotoutumisen edistäminen julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyössä
27. Osallisuutta ja osallistumista tukevien verkostojen ja kansalaisyhteisöjen toiminnan vahvistaminen
28. Digitaalisen tasa-arvon kehittäminen vahvistamalla digiosaamista ja digipalveluiden käytettävyyttä
Tavoite 3.2 Sivistyksen, koulutuksen ja työn tukeminen
29. Yleissivistyksen turvaaminen laadukkaalla ja tasa-arvoisella koulutuksella
30. Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen
31. Perheitä tukevien palveluiden ja lastensuojelun monialaisen yhteistyön edistäminen
32. Työllisyyden parantaminen ja työelämän tasa-arvon lisääminen
Tavoite 3.3 Sujuva arki
33. Alueellisen eriytymisen vähentäminen sekä maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen lisääminen
34. Nopeat laajakaistayhteydet koko maakuntaan
35. Kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnan kehittäminen osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä
36. Vetovoimaisten kulttuuriympäristöjen sekä luonto- ja virkistysalueiden palveluiden ja saavutettavuuden parantaminen

Taulukko 1. Ohjelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

Ympäristöviisas Uusimaa:

Tavoitteena on, että Uusimaa on Euroopan ympäristöviisain maakunta. Tavoite saavutetaan kehittämällä alue- ja yhdyskuntarakennetta kestävästi sekä turvaamalla luonnon monimuotoisuus. Meillä on keskeinen rooli siinä, että Suomi pääsee hiilineutraalisuustavoitteeseensa. Luomme reiluja ja resurssiviisaita ratkaisuja paikallisiin ja globaaleihin ilmastonmuutoksen haasteisiin, hyvinvointia vahvistaen. Ympäristöviisaiden toimien ansiosta Uusimaa säilyy puhtaana, viihtyisänä ja luonnon monimuotoisena.

Kärkitavoite: Uusimaa on hiilineutraali vuonna 2030.

Menestyvä Uusimaa:

Tavoitteena on, että Uusimaa on Euroopan innovatiivisin maakunta, jossa monialaiset verkostot tuottavat yhdessä maailmanluokan innovaatioita ja menestyvää liiketoimintaa. Yrityksemme ja korkeakoulumme ovat kansainvälistä huippua ja maakuntamme on tunnettu innovatiivisista kokeilu- ja innovaatioympäristöistään. Uusimaa on houkutteleva sijoittumispaikka kansainvälisille osaajille, yrityksille ja investoinneille. Alueemme on kansainvälisen liikenteen solmukohta, joka turvaa paitsi Uudenmaan, niin myös koko Suomen saavutettavuuden ja kansainvälisen kilpailukyyn.

Kärkitavoite: Uudenmaan T&K-toiminnan menot ovat kohonneet viiteen prosenttiin maakunnan BKT:sta vuoteen 2030 mennessä.

Onnellisten Uusimaa:

Tavoitteena on, että Onnellisten Uusimaa tarjoaa asukkailleen parhaat mahdollisuudet hyvään elämään. Monikulttuurinen Uusimaa on vastaanottavainen uusille tulijoille sekä turvallinen asuinpaikka, joka tarjoaa asukkailleen kohtuuhintaisia ja laadukkaita, erilaisia tarpeita vastaavia asuntoja. Yhdenvertaisuudesta ja osallisuudesta huolehditaan panostamalla tasa-arvoiseen koulutukseen ja tukemalla erityisesti nuoria. Erinomaiset virkistys- ja harrastusmahdollisuudet, kulttuuritarjonta ja luontokohteet ovat kaikkien uusimaalaisten ulottuvilla.

Kärkitavoite: Uudenmaan työllisyysaste on noussut 80 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

YK:n kestävä kehityksen tavoitteet:

Suomi on YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista mittaavan indeksin mukaan kolmas. Menestymme siis kansainvälisessä vertailussa erinomaisesti, mutta parannettavaa on esimerkiksi tavoitteiden 12: vastuullista kuluttamista, sekä 13: edelläkävijämäisiä ilmastotekoja, toteuttamisessa. Uusimaa-ohjelmalla pyrimme osaltamme vaikuttamaan näiden tavoitteiden toteuttamiseen ja luomaan

toimilla kansallista ja kansainvälistä vaikuttavuutta. Tavoitteista olemme valinneet ohjelmaan ne, jotka ovat Uudellamaalla erityisen merkittäviä, ja joihin meillä on alueellisella tasolla mahdollista vaikuttaa. Jokaisen painopisteen kohdalla on esitelty erikseen kyseistä aihealuetta koskevat tavoitteet.

Kuva 1. YK:n kestävän kehityksen tavoitteista ne, jotka ovat keskeisenä lähtökohtana Uusimaa-ohjelmalle.

Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa

Ilmastonmuutoksen hillitsemisellä on kiire. Ilmastonmuutos koskettaa jokaista uusimaalaista ja sen hillintä on paitsi välttämätöntä, myös uusimaalaisten edun mukaista. Uusimpien tietojen mukaan ilmaston lämpeneminen etenee luultua nopeammin ja meidän tulee omalta osaltamme rajoittaa sitä vähentämällä päästöjä nopealla aikataululla. Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöt ovat noin viidennes Suomen kuntien kokonaispäästöistä (6,6 milj. tonnia CO₂:ta vuonna 2020). Uudenmaan ilmastotyön vaikutus maakunnan päästöihin, sekä siihen liittyvät yritysten ja muiden toimijoiden innovaatiot ja ratkaisut ovat merkittäviä koko Suomen kannalta. Tavoitteemme olla reilusti edellä tarkoittaa, että velvollisuutemme on toimia esimerkkinä myös päästöjen vähentämisessä.

Hiilineutraaliudella tarkoitetaan tilannetta, jossa alue tuottaa ilmakehään vain sen verran hiilidioksidipäästöjä kuin se pystyy sitomaan niitä ilmakehästä. Uusimaa kiristää hiilineutraaliustavoitettaan tavoittelemalla hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Uudenmaan ilmastotiekartta, joka tähtää hiilineutraaliin maakuntaan vuonna 2035, päivitetään vastaamaan uutta tavoitetta. Kunnianhimoisen ilmastotavoitteen tarkoituksena on taata uusimaalaisille tulevaisuudessakin viihtyisiä ja puhdas elinympäristö sekä kannustaa alueen toimijoita olemaan edelläkävijöitä kansainvälisessä ilmastotyössä.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on ilmastonmuutoksen ohella aikamme suurimpia haasteita. Suomessa monimuotoisuuteen vaikuttavat eniten metsä- ja maatalous, rakentaminen sekä saasteet. Lisäksi ilmastonmuutos itsessään nopeuttaa muutoksia luonnossa. Kasvulliset alueet puolestaan ylläpitävät hiilivarastoja, toimivat hiilinieluinä, turvaavat luonnonprosessien toimintaa ja siten auttavat ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Muutos on mahdollinen, mutta edellyttää luonnon huomioon ottamista päätöksenteossa. Luonto on erottamaton osa terveyttä, hyvinvointia ja taloutta.

Maankäyttö, rakennukset, liikenne sekä infrastruktuuri ovat avainasemassa siirryttäessä kohti ilmastoneutraalia yhteiskuntaa. Puhtaan veden arvo tulee tulevaisuudessa entisestään kasvamaan. Itämeren tilan parantaminen on edelleen haaste, mutta merellisyys tarjoaa Uudellemaalle myös paljon mahdollisuuksia mm. liikenteen, palveluiden ja virkistykseen näkökulmasta. Kestävä kiertotalous on keskeinen ratkaisu tuotannon ja kulutuksen sopeuttamiseen. Se huomioi luonnonvarojen uusiutumiskyvyn rajat ja hyödyntää uusiokäytön mahdollisuuksia. Toimivassa kiertotaloudessa arvonlisäystä syntyy ilman merkittäviä ympäristöhaittoja. Kierto- ja biotalous sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen tukevat oikein toteutettuina toisiaan ja luovat uutta liiketoimintaa. Kestävä ja vastuullinen kuluttaminen sekä jakamistalous ovat tärkeässä roolissa ympäristöviisaalla Uudellamaalla. Ilmastotekojen kehittämiseen ja toteuttamiseen tarvitaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä ja kumppanuuksia.

Kestävän kehityksen tavoitteet Ympäristöviisas Uusimaa -painopisteessä

7: Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

9: Rakentaa kestävästä infrastruktuurista sekä edistää kestävästä teollisuudesta ja innovaatioista.

11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinalueet.

12: Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

14: Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävästä käytöstä.

15: Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävästä käytöstä; edistää metsien kestävästä käytöstä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtymisen ja luonnon monimuotoisuuden häviämisen.

Tavoite 1.1. Hiilineutraalit yhdyskunnat

1. Ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman laatiminen ja toimeenpanon käynnistäminen

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarkoituksena on ennakoita ilmastonmuutoksen suoria ja välillisiä vaikutuksia maakunnan hyvinvointiin ja luoda pohja kuntatason sopeutumistoimille. Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman lisäksi tarvitaan alueellista sopeutumistoimien koordinoitua. Laativalla Uudenmaan maakunnallinen sopeutumissuunnitelma voidaan parantaa alueen reagoitukykyä ylikunnallisiin ilmiöihin ja prosesseihin, mutta myös tukea pieniä ja keskisuuria kuntia, joilla ei ole yksin resursseja toimenpiteisiin. Lisääntyvät sademäärät, pitenevät hellejaksot ja kuivuuskaudet, äkillisten rankkasateiden aiheuttamat kaupunkitulvat sekä myrskyjen nostattamat rannikkotulvat ja muut äkilliset häiriötilanteet on osattava huomioida aiempaa paremmin sekä uusien

alueiden suunnittelussa että vanhojen kiinteistöjen ja infrastruktuurin normaalissa kunnossapidossa ja uusimisessa.

2. Uusien kestävien energiaratkaisujen edistäminen

Energiantuotannon painopiste siirtyy yhä enemmän uusiutuviin energialähteisiin. Samalla yhteiskunta sähköistyy voimakkaasti ja digitalisaation myötä energian tarve kasvaa. Tulevaisuudessa Uudenmaan energiaomavaraisuuden ennakoidaan heikkenevän muuhun Suomeen verrattuna. Siksi on tärkeää sekä yhteiskunnan vakauden että kilpailukyvyyn näkökulmasta taata energian jatkuva, häiriötön saatavuus ja kohtuullinen hinta. Erityisesti pohjoisen sijainnin takia energian tarve on Suomessa ja Uudellamaalla huomattava jo pelkästään rakennusten lämmityksessä.

Fossiilisista polttoaineista luopuminen lisää tulevaisuudessa merkittävästi vihreän sähkön kysyntää ja tarvitaan myös uusia tapoja tuottaa, siirtää ja varastoida energiaa. Uusiutuvaa energiaa saadaan tuulen, veden, biomassan ja auringon ohella ympäristölämmöistä, kuten maalämmöstä ja merestä. Sähköntuotanto saadaan vastaamaan paremmin kulutusta yhdistämällä eri energiamuotoja. Potentiaalisimpia uusiutuvan energian lähteitä Uudellamaalla ovat geoterminen energia, aurinkoenergia ja bioenergia. Myös yhdyskuntien ja teollisuuden hukkalämmön hyödyntämisessä on mahdollisuuksia. Biomassoista tuotettavalla biokaasulla voidaan korvata fossiilista energiaa liikenteessä, teollisuudessa ja maataloudessa.

3. Yhdyskuntarakenteen tehostaminen ja rakentamisen ilmastovaikutusten hillintä

Maankäytön ja rakentamisen ilmastovaikutuksia hillitään eheällä yhdyskuntarakenteella ja optimoimalla kiinteistöjen käyttöä ja energiankulutusta. Erityisesti kaupunkikeskusten ja muiden palvelu- ja työpaikkakeskittymien saavutettavuus kävellen, pyöräillen ja joukkoliikenteellä on tärkeää sujuvan ja kestävä arjen kannalta. Saavutettavuutta on vahvistettu myös maakuntakaavoituksella. Uudis- ja korjausrakentamisen päästöissä suurin vaikutus saadaan suunnittelemalla huolellisesti rakentaminen sekä rakennusmateriaalien valmistus ja uudelleenkäyttö sekä kierrättämällä rakennusjätettä. Puurakentaminen ja puurakentamisen osaaminen tarjoavat uusia liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksia, joita vauhditetaan hanketoiminnalla.

Rakentaminen tuottaa aina jonkin verran päästöjä. Päästöjen kannalta merkitystä on myös, minne ja kuinka paljon rakennetaan. Täydennysrakentaminen tarkoittaa joissain tapauksissa, että rakentamaton, kasvullinen alue pienenee. Kestävyysnäkökulmasta parempi ratkaisu on laajentaa rakennettua ympäristöä alueilla, joissa jo on toimiva joukkoliikenne, kuin rakentaa luonnonalueille, joissa kestävä liikkuksen edellytykset ovat heikot. Rakennetuilla alueilla luonnon monimuotoisuutta ja alueen viihtyisyyttä voidaan lisätä puistojen ja virkistysalueiden hallitulla hoitamattomuudella, viherrakentamisen kasvivalinnoilla, hulevesien luonnonmukaisella käsittelyllä, virtavesien luonnonmukaistamisella ja kasvillisuuden tuomisella osaksi rakennettua ympäristöä esimerkiksi viherkattojen avulla.

4. Kestävän liikkumisen edistäminen

Liikenteen ilmastoratkaisuissa on tärkeää huomioida liikkumisen alueelliset erot ja pyrkiä oikeudenmukaiseen siirtymään, siten, että kaikilla Uudenmaan asukkailla on tulevaisuudessa mahdollisuus kestäviin liikkumisvalintoihin. Liikennejärjestelmää tulee uudistaa muun muassa digitalisoinnilla, joukkoliikennettä kehittämällä sekä liikkumisedellytyksiä ja maankäytön suunnittelua yhteensovittamalla.

Päästöjen vähentämisessä keskeistä on pyöräilyn, kävelyn ja joukkoliikenteen edistäminen sekä siirtyminen vähäpäästöisiin autoihin. Sähköautojen ja akkuteknologian sekä latausinfraan kehittyminen vaikuttaa nopeimmin henkilöauto- ja joukkoliikenteen hiilidioksidipäästöihin. Logistiikassa kuljetusten

tehokas yhdistäminen sekä kuljetusketjujen optimointi ovat tärkeitä toimenpiteitä. Pidemmällä aikavälillä päästövähennyksiä saadaan myös vähentämällä liikkumisen tarvetta, parantamalla palveluiden saavutettavuutta kestävin kulkumuodoin sekä kehittämällä muutenkin kestävien kulkumuotojen edellytyksiä ja toimivia matkaketjuja. Näitä tavoitteita ja toimenpiteitä on otettu huomioon myös Uudellemaalle laadituissa maakuntakaavoissa ja liikennejärjestelmäsuunnitelmissa.

5. Hiilinielujen vahvistaminen

Metsillä on Uudellamaalla merkittävä hiilinielupotentiaali, jonka säilymiseen rakentaminen ja metsänhoito vaikuttavat. Uudenmaan metsien laskennallinen hiilinielu on tällä hetkellä hyvin pieni, minkä vuoksi metsäpinta-alan säilymiseen ja metsien kestäväan käyttöön on kiinnitettävä erityistä huomiota. Metsäpinta-alan säilymiseen sekä metsien kestäväan monikäyttöön on kiinnitettävä erityistä huomiota. Myös hiilensidontaan liittyviä teknisiä ratkaisuja ja niiden skaalautumista on pyrittävä kehittämään. Maataloudessa hiilidioksidin sitoutuminen maaperään vaihtelee maaperän ominaisuuksien ja viljelykäytäntöjen mukaan. Maaperän hiilitaseen parantaminen kytkeytyy myös muihin maatalouden kestävyttä edistäviin tavoitteisiin, kuten luomu- ja lähiruuantuotantoon sekä kausituotteiden suosimiseen. Hiilinielujen vahvistamiseksi tarvitaan monialaista tutkimusta ja kokeiluja, joilla edistetään samanaikaisesti myös muita metsiin ja maaperään liittyviä arvoja.

Tavoite 1.2 Elinvoimainen luonto

6. Luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja ekologisten verkostojen vahvistaminen

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on globaali ilmiö, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Monimuotoisuus on kuitenkin myös paikallinen ja alueellinen kysymys. Lajien uhanalaistuminen painottuu Etelä-Suomeen, luontoa on hyödynnetty pitkään ja voimakkaasti. Lähes kaikissa eliöryhmissä lajeja on lähtökohtaisesti enemmän etelässä kuin pohjoisessa. Luonnonsuojelualueet ovat eteläisimmässä Suomessa enimmäkseen pieniä ja usein toisistaan eristyneitä, ja sen vuoksi osalla suojelluista alueista lajisto köyhtyy edelleen. Monimuotoisuuden lisäämiseksi tarvitaan tutkimusta erilaisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja kannustavia esimerkkejä niiden soveltamista erilaisilla alueilla. Myös uusien suojelualueiden perustaminen on tarpeen.

7. Ympäristövaikutusten arvioinnin kehittäminen ja kokonaisvaltainen huomioonottaminen

Luontotyyppeiden ja lajien uhanalaistumisen syyt liittyvät pitkälti maankäyttöön. Puuntuotanto, ojitus, pellonraivaus, rakentaminen sekä vesien rehevöityminen ja likaantuminen ovat heikentäneet luontotyyppejä. Kaupunkiseuduilla luontokatoa aiheuttaa erityisesti rakentaminen. Ensiarvoisen tärkeää on maankäytön ohjaaminen siten, etteivät monimuotoisuuden kannalta tärkeät viheralueet pirstoudu eivätkä niiden väliset ekologiset yhteydet heikkene tai katkea. Ympäristövaikutusten arviointia ja sen painoarvoa päätöksenteossa tulee edelleen vahvistaa sekä luonnon itseisarvon että siitä saatavien hyötyjen näkökulmista.

8. Luontopohjaiset ja kestävät ratkaisut metsien monikäytössä

Kasvillisuuden ja maaperän hiilensidontaa ja hiilivarastoja lisäämällä voidaan turvata samalla luonnon monimuotoisuutta. Alkutuotannon rooli on tässä keskeinen - yli 80 prosenttia Uudenmaan maapinta-alasta on metsä- tai maatalousmaata. Metsät sekä viljely- ja laidunalueet ovat monien vaarantuneiden ja uhanalaisten lajien elinympäristöjä. Metsien monikäytön tavoitteena on yhteensovittaa metsään

liittyviä tarpeita rajallisella metsäpinta-alalla. Monikäytössä pyritään huomioimaan puuntuotanto, virkistyskäyttö, matkailu, monimuotoisuuden turvaaminen sekä hiilinielujen säilyttäminen tai jopa kasvattaminen. Tutkimusta ilmastonmuutoksen ja biodiversiteetin suhteesta tarvitaan lisää.

9. Itämeren ja vesistöjen tilan parantaminen ja merellisyyden mahdollisuuksien hyödyntäminen

Merellisyys on yksi Uudenmaan suurista mahdollisuuksia luoda uutta työtä ja hyvinvointia ja samalla parantaa meren tilaa. Itämeren ja meriympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen tarvitaan uusia ratkaisuja päästöjen vähentämiseksi sekä laaja-alaista yhteistyötä myös yli valtion rajojen. Tavoitteena on samalla saada aikaan kestävää sinistä kasvua. Sinisellä kasvulla tarkoitetaan mm. luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, meriteollisuutta ja merilogistiikkaa, kalataloutta ja matkailua.

Suomenlahden rannikkovesistä löytyy laaja kirjo elinympäristöjä, jotka tarjoavat elinpaikkoja lukuisille kasveille ja eläimille. Itämeri on edelleen pahoin saastunut ja rehevöitynyt, vaikka toimenpiteitä meren tilan kunnostamiseksi on jo tehty. Joet tuovat ravinteita ja jätevesipäästöjä teollisuudesta, kotitalouksista ja maataloudesta neljä kertaa Itämeren pinta-alaa laajemmalla alueella. Myös merikuljetukset ja -liikenne, ruoppaukset ja vesirakentaminen, vieraslajit, kalastus, roskaantuminen ja vedenalainen melu aiheuttavat riskejä vesiekosysteemeille. Maatalouden ja metsienhoidon toimenpiteillä voidaan tehokkaasti vähentää vesistöihin kulkeutuvien ravinteiden määrää. Yrityksillä ja muilla toimijoilla on monipuoliset mahdollisuudet parantaa Itämeren tilaa osana merialueelle kohdistuvia hankkeitaan.

Tavoite 1.3 Resurssiviisaita ratkaisuja

10. Uudenmaan roolin vahvistaminen kestävän kiertotalouden edelläkävijänä osaamisessa ja innovaatioissa

Kiertotalous on ajattelu- ja toimintatapa, jossa materiaaleja hyödynnetään tehokkaasti ja jätteen syntyminen minimoidaan. Ajatuksena on, että jätteeksi päätyneen sijaan käytetty materiaali hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti ja materiaali ja arvo kiertävät mahdollisimman pitkään. Samalla neitseellisten luonnonvarojen kulutusta on pyrittävä kokonaisuutena vähentämään. Kiertotalous on suuri mahdollisuus Uudellemaalle sekä kestävän kehityksen että liiketoiminnan kannalta, koska täällä syntyy suurin osa Suomen materiaalivirroista. Esimerkiksi teollisuudessa ja tuotannossa syntyy runsaasti sivu- ja jätevirtoja, joiden kestävä ja ympäristöhaitat minimoiva hyödyntäminen on keskeistä kiertotaloudessa.

Kiertotalouteen kuuluvat myös jakamistalous ja palvelullistaminen. Palveluita tulee kehittää siten, että ne perustuvat jakamiseen, vuokraamiseen ja kierrättämiseen. Kiertotalouden kasvua tukevat yrityksiä ja muita toimijoita yhteen tuovat yhteistyö- ja kokeilualustat, joissa kehitetään uusia toimintamalleja, kokeiluja ja ratkaisuja. Esimerkiksi Uudenmaan kiertotalouslaakso -kokonaisuus on laaja, eri toimijoita yhteen kokoava hanke, joka toimii eri tahojen kohtauspaikkana sekä kehitysalustana kiertotalouden alalla.

11. Ruokajärjestelmän kiertotalouden kehittäminen ja ruokahävikin vähentäminen elintarvikeketjun eri vaiheissa

Ruoan tuotannolla ja kulutuksella on merkittävä vaikutus ympäristöön. Osana kiertotaloutta pyritään vähentämään ruokahävikkiä sekä hyödyntämään jätettä ja ruoantuotannon sivuvirtoja tehokkaasti. Uudellamaalla on elintarvikealan vankkaa osaamista, esimerkkinä kasviproteiineja hyödyntävät innovaatiot. Hävikkiä syntyy sekä elintarviketeollisuudessa, mukaan lukien ruoan tuotanto ja

pakkaaminen, että kotitalouksissa. Ruoan kiertotaloutta voidaan vauhdittaa tutkimus- ja kehittämistoiminnalla ja ruokahävikkiä vähentää myös kuluttajien valintoihin vaikuttamalla

12. Ympäristökasvatus sekä ympäristövastuulliseen kuluttamiseen kannustaminen ja ohjaaminen

Ihmisten asumista, liikkumista, ruokaa ja vapaa-aikaa koskevat valinnat muokkaavat kulutuskulttuuria ja valinnoilla on suuri vaikutus siihen, minkälaisia tuotteita ja palveluita tarjotaan. Keskeisiä keinoja vähentää ympäristökuormitusta ovat kuluttamisen vähentäminen, hävikin minimoiminen, palveluiden käyttäminen tuotteiden omistamisen sijaan sekä kestävyys ja korjattavuuden painottaminen kulutusvalinnoissa. Vastuullinen kuluttaminen tulee tehdä helpoksi, edulliseksi ja houkuttelevaksi joka tilanteessa, tulotasosta riippumatta. Tässä yhteiskehittäminen eri toimijoiden kanssa on avainasemassa. Palveluita tulee kehittää siten, että ne perustuvat jakamiseen, vuokraamiseen ja kierrättämiseen. Myös lasten ja nuorten luontosuhteen tukeminen ja ympäristökasvatus ovat tärkeitä, jotta suhde ympäristöön ja kuluttamiseen muodostuu kestäväksi. Taide ja taidekasvatus ovat hyviä keinoja vahvistaa luontosuhdetta. Kulttuurin ja taiteen avulla ilmastonmuutosta voidaan visualisoida, sanallistaa ja tarinallistaa ja tavoittaa sitä kautta laajasti eri ihmisryhmiä ymmärtämään kulutuksen ja yksilön valintojen merkitys.

Painopiste 2: Menestyvä Uusimaa

Menestyvän Uudenmaan lähtökohtana on taloudellinen kestävyys: hyvinvoinnin turvaaminen talouden kasvulla osallistavasti ja ekologisten rajojen puitteissa. Uudenmaan alueellisen innovaatiostrategian, eli älykkään erikoistumisen strategian mukaisesti pyrimme vauhdittamaan maakunnan kestävä kasvua ja uusien resurssiviisaiden ratkaisujen löytymistä. Niiden varaan rakentuu tulevaisuuden kilpailukyky.

Yhteistyö ja kyky hyödyntää kansainvälisiä verkostoja ovat maakuntamme keskeisiä menestystekijöitä. Maakuntamme rooli koko Suomen innovaatiotoiminnan veturina on keskeinen. Uudellamaalla toimii jo korkeakoulujen ja kaupunkien kokeiluympäristöjä ja innovaatioalustoja, jotka tuovat yhteen toimijoita ja joissa tehdään tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. On tärkeää vahvistaa näiden alustojen toimintaedellytyksiä, sekä luoda uusia foorumeita dialogille ja yhteistyölle. Tämä on myös Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategian toimeenpanossa keskeinen tavoite.

Hyvinvoinnin ja talouden perustan luo hyvin menestyvä elinkeinoelämä. Uudellamaalla kaiken kokoisilla ja ikäisillä yrityksillä tulee olla menestymisen mahdollisuudet koti- ja kansainvälisillä markkinoilla. Yritysten uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä vauhditetaan monipuolisilla yrityspalveluilla, jotka kattavat yritysten koko elinkaaren, niiden perustamisesta kasvuun ja onnistuneisiin omistajanvaihdoksiin saakka.

Koronapandemia on vauhdittanut työn murrosta. Työllistyminen edellyttää entistä korkeampaa koulutusta, samaan aikaan kun monilla aloilla kärsitään jo työvoimapulasta. Uudellamaalla yritysten kasvun merkittävä pullonkaula on pula osaavasta työvoimasta, mikä korostuu myös kansainvälisissä vertailuissa. Työvoimatilannetta parannetaan osaltaan lisäämällä maahanmuuttoa ja helpottamalla kansainvälisten osaajien maahanmuuttoa sekä asettautumista. Koulutustason nostaminen on

välttämätöntä sekä työntekijän että työnantajan näkökulmasta. On myös parannettava työmarkkinoiden kohtaantoa vahvistamalla työelämän ja koulutuksen vuoropuhelua osaamistarpeista.

Myös etätö ja monipaikkaisuus maakunnan sisällä ovat yleistyneet, verkkokaupan merkitys kasvanut ja automaatio edennyt, kun on ollut tarve vähentää ihmisten välisiä kontakteja. Tällä on suuria vaikutuksia paitsi työhön, niin myös koko yhteiskuntaan: koulutukseen, elinkeinoelämään, yhdyskuntarakenteeseen ja liikkumiseen.

Kestävän kehityksen tavoitteet Menestyvä Uusimaa -painopisteessä

8: Edistää kaikkia koskevaa kestäväää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

9: Rakentaa kestäväää infrastruktuuria sekä edistää kestäväää teollisuutta ja innovaatioita.

Tavoite 2.1. Investointien ja innovaatiotoiminnan edistäminen

13. Alueen yhteisen brändin ja näkyvyyden lisääminen investointien houkuttelemiseksi

Huolimatta siitä, että Suomeen tehdyt kansainväliset investoinnit ovat muita Pohjoismaita jäljessä, Uusimaa sijoittuu useissa vertailuissa kärkeen Euroopan parhaana keskikokoisena investointi- ja sijoitusympäristönä. Uudenmaan vetovoimatekijöitä ovat mm. vakaas ja turvallisuus sekä väestön korkea koulutustasoa, teknologiaosaaminen ja innovaatiokyky.

Uudenmaan houkuttelevuutta investointiympäristönä tulee vahvistaa luomalla yrityksille, osajille ja muille toimijoille mahdollisimman kannustava ja mahdollistava toimintaympäristö. Tähän tarvitaan vahvaa yhteistä tahtoa, maakunnan sisäistä yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä, sekä kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista.

14. Innovaatiotoiminnan tukeminen sekä verkostojen ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen

Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla luodaan innovaatioita, jotka toimivat uudistumisen ja uuden kasvun tärkeimpänä lähteenä. Maan hallitus on asettanut tavoitteekseen nostaa Suomen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiomenojen (TKI) osuuden nykyisestä 2,7 prosentista neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Jotta tämä tavoite saavutetaan, Uudenmaan TKI-menojen tulisi olla viisi prosenttia. Tavoitteen toteutuminen edellyttää panostuksia sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. Oikea-aikaiset ja tarkoituksenmukaisesti kohdenneet julkiset investoinnit lisäävät sekä kotimaista että ulkomaista yksityistä investointihalukkuutta.

Uusimaalaisissa korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa on tutkimukseen ja innovointiin keskittyviä verkostoja ja keskittyviä, joissa aktiivisina osapuolina on myös yrityksiä ja kaupunkeja. Nykyisten verkostojen toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa ja älykkään erikoistumisen pohjalta on rakennettava uusia verkostoja, joissa luodaan yhdessä uudenlaista osaamista ja innovaatioita. Kansainvälisesti kilpailukykyiseen, moninaiseen ja nopeasti uudistuvaan osaamiseen perustuva innovaatiotoiminta syntyy osana riittävän monialaista, pitkäjänteistä ja kokeiluihin perustuvaa innovaatioekosysteemiä.

Verkostoyhteistyön avulla voidaan reagoida nopeasti muuttuviin markkinoihin ja systeemiin haasteisiin, joita yksittäisten toimijoiden on vaikea ratkaista. Innovaatioita ja markkinoiden toimivuutta edistetään myös sekoittuneella, monimuotoisella kaupunki- ja aluerakenteella, joka tukee kohtaamisia.

Kehittämishankkeissa Uudenmaan kunnat ja kaupungit toimivat kokeilu- ja kehittämisalustoina erilaisille uusille ratkaisuille, joissa yrityksillä, asukkailla ja käyttäjillä on merkittävä rooli. Näiden kokeilu ympäristöjen vahvistaminen on tärkeää, koska niissä voidaan testata innovaatioita ja vahvistaa kansalaisten osallisuutta. Kokeiluympäristöjä ja innovatiivisia julkisia hankintoja tuetaan muun muassa valtion ja pääkaupunkiseudun välisellä innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksella.

15. Uudenmaan kansainvälisen saavutettavuuden vahvistaminen

Uudenmaan saavutettavuuden parantaminen on välttämätöntä, kun halutaan vahvistaa koko Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten investointien ja osaamisen kannalta. Uusimaa on Euroopan portti Aasiaan: nopein lentoreitti Euroopasta Aasiaan kulkee Suomen kautta. Yhteyksien vahvistaminen edellyttää Uudenmaan sisäisten ja kansainvälisten liikenneyhteyksien parantamista sekä maakuntarajat ylittävää tiivistä yhteistyötä. Pohjoinen kasvuyöhyke ja Suomen kasvukäytävä ovat verkostoja, joiden kautta edistetään Etelä-Suomen kaupunkiseutujen verkostomaisuutta ja kestävästä saavutettavuutta yhdessä muiden maakuntien sekä suurimpien kaupunkien kanssa. Kansainvälistä saavutettavuutta edistetään myös Uudellamaalla risteävien TEN-T-ydinverkkokäytävien kautta. Saavutettavuuden parantamisessa myös tietoliikenneyhteydet ovat tärkeitä ja digitaalisten ratkaisujen merkitys kasvaa edelleen.

Tavoite 2.2. Kasvua teknologioista ja palveluista

16. Vihreän kasvun ja kestävien innovaatioiden tukeminen

Uudenmaan menestys riippuu vahvasti yritystemme kyvystä uudistua toimintaympäristön muutoksissa. Teknologian kehitys muuttaa ihmisten ja yritysten toimintatapoja – vanhoja ammatteja katoaa ja syntyy kokonaan uusia työn tekemisen tapoja. Uudellamaalla yritysten avainosaaminen löytyy osaamisintensiivisiltä aloilta, kuten korkean teknologian teollisuudesta ja liike-elämän palveluista. Luovaa osaamista vahvistavissa ja eri alojen, esimerkiksi teknistä ja taiteellista osaamista yhteen tuovissa ekosysteemeissä on merkittävää taloudellisen kasvun potentiaalia. Myös tulevaisuudessa maakunnan yritysten menestys perustuu yhä vahvemmin korkean lisäarvon tuotteita ja palveluita tuottaviin aloihin. Maakuntamme erikokoisilla ja -ikäisillä yrityksillä on hyvät mahdollisuudet toimia edelläkävijänä näitä aloja koskevien uusien innovaatioiden ja teknologioiden kehittämisessä.

Uudenmaan tärkeitä kasvu- ja painopistealoja, joita pyrimme edelleen kehittämään, on tunnistettu erityisesti tutkimus- ja innovaatioyhteistyöhön keskittyvässä älykkään erikoistumisen strategiassa. Näitä aloja ovat hiilineutraaliustavoitetta tukevat alat (kiertotalous, uudet energiaratkaisut, biotalouden innovaatiot ja uudet materiaalit), ihmislähtöistä kaupunkikehittämistä tukevat alat sekä uudistuvaan teollisuuteen ja innovatiivisiin palveluihin liittyvät alat.

Siirtyminen hiilineutraaliin ja vihreään talouteen vaatii investointeja puhtaaseen teknologiaan. Uusiutumattomia fossiilisia materiaaleja pyritään korvaamaan uusiutuvilla luonnonmateriaaleilla samalla kun kehitetään uusia, ekologisempia tuotanto- ja käsittelytapoja. Vihreä energiasiihtymä on myös energian kulutuksen vähentämistä, palveluiden kuluttamista hyödykkeiden sijaan sekä sitä, että energiantuotannossa ja -varastoinnissa pyritään olemaan aiempaa riippumattomampia metallista. Liikkumisen sähköistäminen ja sähkön tuottaminen uusiutuvasti kasvattavat metallien kysyntää.

Tiettyjen metallien niukkuus voikin heikentää ilmastonmuutoksen hillintää, jos niiden tuotanto lisää lyhyen aikavälin päästöjä tai niiden harvinaisuus hidastaa akkutuotantoa.

Panostamalla ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseen, uusiin teknologioihin ja digitalisaatioon sekä globaalien haasteiden ratkaisemiseen, mahdollistamme oman menestymisemme kestävä kasvun tiellä ja voimme myös tarjota ratkaisuja koko maailmalle. Vihreä siirtymä edellyttää myös osaamista ja on huolehdittava, että Uudellamaalla on riittävästi ympäristöalan koulutusta sekä toisella että korkeasteella.

17. Yritysten ja julkisten organisaatioiden digiosaamisen lisääminen ja digitalisaation hyödyntäminen

Uudet teknologiat ja digitalisaatio uudistavat työelämää. Samalla uudet teknologiat ja tuotantomenetelmät nostavat myös työn tuottavuutta ja ovat maakunnan kansainvälisen kilpailukyvyyn tärkein osatekijä. Suomi menestyy digitalisaatiossa, mutta esimerkiksi verkkokaupassa olemme muita Pohjoismaita jäljessä. Verkkokaupan kasvun ennakoidaan jatkuvan vahvana, ja sillä on jatkossa Uudellamaallakin huomattavia vaikutuksia niin ihmisten kuin tavaroidenkin liikennevirtoihin. On tärkeää tukea julkisen sektorin, yritysten sekä yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteisiä panostuksia teknologioiden kehittämiseen. Tekoälyn ja big datan hyödyntämistä tulee lisätä.

18. Yritysten synnyn, verkottumisen, uudistumisen ja kansainvälistymisen vahvistaminen yrityspalveluilla ja toimintamalleja kehittämällä

Tutkimuksen ja elinkeinoelämän väliset innovaatioekosysteemit muodostavat hyvän alustan uusien ratkaisujen ja liiketoiminnan kehittämiseksi Uudellamaalla. Alueemme osaamis- ja teknologiaverkostot auttavat tunnistamaan nousevia kasvualoja ja levittämään yritysten osaamista laajemmalle. Verkostojen vahvistaminen on erityisen tärkeää alueen pienille ja keskisuurille yrityksille, joilla harvoin on mahdollisuuksia laajamittaiseen tutkimus- ja kehitystoimintaan. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää luoda ja vahvistaa kasvuyrittämisen kannalta kilpailukykyistä toimintaympäristöä, startup-ekosysteemiä. Kasvuyritysten merkitys uusien työpaikkojen, teknologioiden ja osaamisen synnyssä on suuri. Myös julkisilla yrityspalveluilla ja yrityskiihdyttämöillä on tärkeä rooli yritysten kasvun, uudistumisen ja verkottumisen näkökulmasta.

19. Uudenmaan kulttuuri- ja matkailualojen uudistumisen tukeminen

Uudellamaalla on kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää kulttuurin, luovien alojen ja matkailun koulutusta ja osaamista. Kulttuuri-, taide-, ja tapahtumatarjonta sekä matkailukohteiden ja -palveluiden valikoima on laaja. Luova osaaminen on Uudellamaalla vahvaa ja sillä on paljon annettavaa koko elinkeinoelämälle innovatiivisuuden kannalta.

Matkailu on yksi Uudellemaalle tärkeä ja erittäin työllistävä toimiala, jolla tarvitaan runsaasti työvoimaa. Koko Suomeen suuntautuvasta ulkomaisesta matkailusta yli puolet kohdistuu Uudellemaalle. Koronapandemia on johtanut sekä kulttuuri-, että matkailualan hyvin vaikeaan tilanteeseen. Pandemia on pakottanut näillä aloilla toimivat yritykset uudistamaan liiketoimintaansa ja luomaan uusia, usein digitaalisia liiketoimintamalleja. Digitalisaatio mahdollistaa myös palvelutarjonnan laajentamisen uusille asiakasryhmille paikkariippumattomasti. Yritysten uudistumista ja osaamisen, erityisesti digiosaamisen ja palvelumuotoilun osaamisen kehittämistä tukemalla edistetään kulttuuri- ja matkailualojen toipumista koronapandemiasta.

Tavoite 2.3. Uutta osaamista ja osaajia

20. Jatkuvan oppimisen ja kouluttautumisen mahdollisuuksien edistäminen, erityisesti aliedustetut ryhmät huomioiden

Työ on olennainen osa ihmisen identiteettiä, hyvinvointia ja osallisuutta. Työn nopean muutoksen, muun muassa digitalisoitumisen, sekä eliniän ja työurien pitenemisen vuoksi osaamista tulee kehittää koko työuran ajan. Jatkuva oppiminen on turvana työelämän ja yhteiskunnan muuttuessa. Osaamisen kehittämiseksi tarvitaan sekä täydentävää lisäkoulutusta että uudelle alalle kouluttavaa aikuiskoulutusta. Työelämässä tarvitaan ensisijaisesti osaamista, ei tietyn alan tutkintoja ja koulutusjärjestelmän tulee pystyä joustavasti mukautumaan uusiin osaamistarpeisiin. Joustavuutta ja yhteistyötä tarvitaan myös perus- ja toisen asteen koulutuksen sekä toisen ja korkea-asteen koulutuksen välille. Myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen pitäisi tehdä joustavaksi. Osaamisen tulee rakentua yhä enemmän yksilön tarpeisiin soveltuvien koulutuspolkujen kautta. Digitaalisten oppimiskäytäntöjen tulee tukea oppimista ja avata uusia mahdollisuuksia. TE-palvelujen uudistuksen onnistuminen ja työllisyyspalveluiden sujuva siirtyminen kunnille on tärkeässä roolissa työvoiman saatavuuden parantamisessa.

Täydennyskoulutus kasautuu tällä hetkellä jo valmiiksi korkeasti koulutetuille, jotka eivät välttämättä ole niitä, jotka koulutuksesta eniten hyötyisivät. Työhaun palveluita sekä koulutus- ja ohjauspalveluita tulee suunnata täydennyskoulutuksessa aliedustetuille ryhmille, joita ovat muun muassa taitotasoltaan heikot, työttömät, ikääntyvät, matalapalkkaiset, pienyrittäjät ja maahanmuuttajat. Ikääntyvien jatkuva oppiminen on tärkeää työurien pidentämisen kannalta. Erilaisten koulutusmahdollisuuksien viidakossa ja epäyhtenäisten työurien yleistyessä ohjaukselle on kasvava tarve. On tärkeää tukea sekä työnantajien mahdollisuuksia tarjota täydentävää koulutusta että työntekijöiden mahdollisuuksia päivittää osaamistaan työuran aikana sekä kouluttautua tarvittaessa uudelle alalle.

21. Koulutustason nostaminen korkeakoulutettujen määrää lisäämällä

Työllistyminen edellyttää entistä korkeampaa koulutustasoa, vähintään toisen asteen koulutusta. Uusimaa jää kansainvälisessä vertailussa jälkeen korkeasti koulutetun työvoiman osuudessa. Arvioiden mukaan vuonna 2035 uusista työntekijöistä yli puolet ja uusien työpaikkojen työntekijöistä yli 75 prosenttia tarvitsee korkeakoulutuksen. Tämän tavoitteen saavuttamista edistää omalta osaltaan oppivelvollisuusiän pidentäminen ja uudistuksen toteutumista on tärkeä seurata. Erityisesti toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ongelmana on koulutuksen keskeyttäminen. Sitä voidaan vähentää vahvistamalla opintojen ohjausta ja tukemalla joustavia opintopolkuja.

22. Kohtaannon parantaminen ja osaamisen ennakoinnin kehittäminen yhteistyössä koulutuksen ja työnantajien kanssa

Jotta työvoimapulaan voidaan vastata ja osaajapula ratkaista, tarvitaan tietoa tulevaisuuden osaamistarpeista. Työnhakijoiden ja työnantajien tarpeiden kohtaantoa tulee parantaa lisäämällä vuoropuhelua osaamistarpeista toisen asteen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja työnantajien välillä. Tarvitaan tietoa siitä, minkälaiselle osaamiselle on tarvetta, jotta koulutustarjonta pystyy reagoimaan työmarkkinoiden tarpeisiin joustavasti. Myös monipaikkaisen työnteon ja asumisen vaikutukset työvoiman saatavuuteen tulee huomioida.

23. Maahanmuuton lisääminen ja maahanmuuttajien työllistymisen tehostaminen

Koulutus ja osaaminen on keskeinen hyvinvointimme perusta ja voimavaramme kansainvälisessä kilpailussa. Osaavan työvoiman, niin korkeasti koulutettujen kuin ammatillisen koulutuksen saaneiden, heikko saatavuus on ollut yksi merkittävimmistä kasvun esteistä yrityksille jo pitkään. Uudellamaalla on

Suomen koulutetuin väestö, mutta olemme pohjoismaisia verrokkialueita jäljessä korkeakoulutettujen osuudessa. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku pahentavat osaajapulaa entisestään.

Osaamisen vahvistamiseksi on lisättävä maahanmuuttoa. Ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantuloa ja maahan jäämistä tulee helpottaa. Maahanmuuttajien työllistymisen yksi väylä on maahanmuuttajien oma yritystoiminta, jota täytyy myös edelleen tukea.

24. Kansainvälisten osaajien houkuttelu ja alueen markkinoinnin vahvistaminen

Uusimaa jää verrokkialueistaan jälkeen nettomaahanmuutossa sekä maahanmuuttajien kotoutumisen onnistumisessa. Uudenmaan tunnettuuden lisääminen ja markkinointi kansainvälisille osaajille on tärkeää, jotta Uusimaa näyttäisi sekä osaajien että työnantajien silmissä kuntarajat ylittävältä, yhtenäiseltä alueelta ja jotta eri tahojen päällekkäiseltä toiminnalta välttyttäisiin. Yhteistyötä tarvitaan, koska Uudellamaalla, erityisesti pääkaupunkiseudulla on useita kansainvälisen osaajatoiminnan parissa työskenteleviä tahoja: kaupunkeja, toisen asteen oppilaitoksia ja korkeakouluja. Julkisen sektorin, erityisesti kuntien ja kaupunkien, tulee tukea yritysten kansainvälisiä rekrytointeja. Lähivuosina uudenlaisen haasteen voi asettaa koronapandemiasta johtuva kansainvälisen liikkuvuuden rajoittaminen.

Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa

Uusimaa-ohjelmalla pyrimme vahvistamaan sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä. Se tarkoittaa ennen kaikkea osallisuutta, koulutusta ja sivistystä hyvinvoinnin perustana. Koronapandemia on koetellut hyvinvointiamme, mutta sosiaalinen kestävyys on Uudellamaalla kansainvälisesti vertailtuna kuitenkin hyvällä tasolla. Uusimaa on inklusiivinen: taustaan katsomatta mukaan ottava ja kaikille avoin maakunta, jossa kaikkien osallisuus on tärkeää. Moniääninen ja monialainen vuoropuhelu tukee kumppanuuksia eri toimijoiden välillä ja edistää yhdenvertaisuutta.

Toimiva yhteistyö eri sektoreiden välillä sekä yhteiskunnallinen luottamus ovat koronapandemiasta selviytymisen välttämättömiä edellytyksiä. Uusimaa-ohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on Uudenmaan työllisyysasteen nostaminen. Sen saavuttamiseen tarvitaan ennen kaikkea työttömyyttä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä laaja-alaisessa yhteistyössä sektorirajat ylittäen. Hyvinvointialueiden uudistuksen, samoin kuin TE-palvelujen uudistuksen onnistuminen ja sujuva yhteistyö kuntien ja valtionhallinnon välillä ovat ratkaisevassa roolissa Uudenmaan työllisyyden ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Uudenmaan liitto voi toimia eri tahoja yhteenkokoavana foorumina.

Nuorten hyvinvointia ja tulevaisuususkoa on voimakkaasti heikentänyt koronapandemiasta johtuva nuorisotyöttömyyden kasvu, etäkoulunkäynti, monien harrastusten järjestämisen keskeyttäminen ja sosiaalisten kontaktien rajoittaminen. Pandemian on arvioitu muodostuvan sukupolvikokemukseksi, jonka vaikutukset näkyvät vielä vuosien kuluttua. Koronapandemiasta johtuva eristäminen on saattanut lisätä kaikenikäisten yksinäisyyttä, koetella mielenterveyttä sekä heikentää erityisesti vanhusten toiminta- ja liikuntakykyä. Koronakriisistä toipuessamme olemme eräänlaisessa taitekohdassa, jossa syrjäytyminen, eristäytyminen ja turvattomuus ovat vaarassa kasvaa, jos emme huolehdi heikoimmassa

asemassa olevista. Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää vahvistaa uusimaalaisten hyvinvoinnin elementtejä sekä luottamusta ja tulevaisuususkoa.

Koronapandemian myötä yleistynyt etätyöskentely on lisännyt paikkariippumattomuutta ja lähipalveluiden merkitys on korostunut. Monipaikkaisen työn yleistyessä ja digitalisaation edetessä hyvin toimivat tietoliikenneyhteydet ovat nousseet entistä tärkeämmiksi. Kulttuurilla ja virkistyksellä on suuri merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Koronakriisistä toipumisen aikana onkin huolehdittava myös kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden saatavuudesta sekä luonto- ja virkistysalueiden saavutettavuudesta ja kehittämisestä. Asuinalueiden tasapuolisella kehittämisellä ehkäistään alueellista eriytymistä.

Kestävän kehityksen tavoitteet Onnellisten Uusimaa -painopisteessä

3: Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

8: Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvusta, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

10: Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.

11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuin- ja työpaikat.

16: Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

Tavoite 3.1 Kulttuurinen moninaisuus ja osallisuus

25. Osallisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen julkisissa palveluissa, kouluissa ja työpaikoilla

Uusimaa on Suomen kansainvälisin ja monikulttuurisin maakunta. Uusimaalaisuudelle on oman vahvan maakuntaidentiteetin sijaan ominaista kulttuurien ja kielten moninaisuus. Monikielisyys on erityisesti Uudellemaalle ominainen piirre, jonka merkitys on kasvussa maahanmuuton lisääntymisen vuoksi. Kielelliset oikeudet tulee huomioida myös julkisissa palveluissa. Uusimaa on myös kaksikielinen maakunta, jossa on tärkeä huolehtia ruotsinkielistenkin palveluiden saatavuudesta.

Kulttuurinen moninaisuus ei tarkoita vain etnistä taustaa, vaan se pitää sisällään erilaiset identiteetit, sukupuolet, seksuaalisen suuntautumisen, fyysiset ominaisuudet, sosioekonomisen taustan, poliittiset näkemykset, ideologiat, arvot ja elämäntavat. Nämä eroavuudet huomioidaan ja niitä kunnioitetaan Uudellamaalla turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Taide- ja kulttuurialat ovat tärkeässä roolissa monimuotoisuuden ja osallisuuden edistämiseksi. Lisäämällä kohtaamisia vähemmistöjen edustajien ja kantaväestön välillä sekä työelämässä että harrastusten parissa vähennetään ennakkoluuloja ja ehkäistään väestöryhmien välistä vastakkainasettelua.

Yhdenvertaisuutta turvataan paitsi lainsäädännöllä, niin myös vaikuttamalla asenteisiin, huomioimalla monimuotoisuus rekrytoinneissa ja työpaikoilla ja aktiivisesti edistämällä suvaitsevaista ilmapiiriä. Tätä edistetään tukemalla monimuotoisuuden hyväksymistä työpaikoilla ja työnantajien sopeutumista siihen. Kulttuurisensitiivisellä työotteella huolehditaan siitä, että julkiset palvelut kykenevät kohtaamaan myös maahanmuuttajat. Ihmiskaupan uhrit ovat usein maahanmuuttajia. Ihmiskaupan kitkeminen vaatii monialaista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä, kunnilla ja julkisella sektorilla on tässä tärkeä rooli.

26. Kaksisuuntaisen kotoutumisen edistäminen julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyössä

Maahanmuuttaja sopeutuu yhteiskuntaan samalla kun yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistuuksessa. Edistämme kaksisuuntaista kotoutumista eli vuorovaikutusta maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä, tukemalla kotoutumisen toimenpiteitä, ohjausta, neuvontaa ja koulutusta. Maahanmuuttajien onnistuneen kotoutumisen keskeisiä elementtejä ovat kielen oppiminen, yhteisöön kuuluminen ja sosiaaliset kontaktit sekä osallistuminen työelämään. Maahanmuuttajaperheiden, myös naisten ja lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi, on tärkeää huomioida.

27. Osallisuutta ja osallistumista tukevien verkostojen ja kansalaisjärjestöjen toiminnan vahvistaminen

Osallisuus merkitsee mukanaoloa sekä yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä, ja sillä ehkäistään syrjäytymistä ja lisätään tasa-arvoa. Osallistumisella lisätään hyvinvointia ja keskinäistä luottamusta sekä yhteiskunnan vakautta ja turvallisuutta. Demokratia ei toimi ilman osallistumista, siksi on lisättävä asukkaiden kiinnostusta vaikuttaa ja osallistua demokraattiseen päätöksentekoon äänestämällä vaaleissa. Äänestysaktiivisuudessa on suuria alueellisia eroja myös kaupunkien sisällä; hyvinvoivilla alueilla äänestysprosentti on korkeampi. Osallisuudesta huolehtimalla pidetään huolta myös siitä, etteivät alueiden väliset erot äänestykseen osallistumisessa kasva.

Luottamus on välttämätöntä yhteistoiminnalle, ilman sitä emme voi luoda yhdessä uutta, emmekä sitoutua yhteisiin tavoitteisiin, kuten syrjäytymisen ehkäisemiseen tai ilmastonmuutoksen hillintään. Osallistuminen ja vaikuttaminen tarkoittavat muun muassa kansalaisaktiivisuutta sekä osallistumista vapaaehtoistoimintaan, kansalaisjärjestöjen toimintaan ja demokraattiseen päätöksentekoon, mutta osallisuus on myös vapautta ilmaista mielipiteensä ja kuulumista yhteisöön.

28. Digitaalisen tasa-arvon kehittäminen vahvistamalla digiosaamista ja digipalveluiden käytettävyyttä

Julkiset palvelut digitalisoituvat ja koronapandemian aikana etätyöskentely ja -opiskelu ovat voimakkaasti yleistyneet. Palveluiden sähköistymisen vuoksi digitaalisista on tullut välttämätön kansalaistaito. Kaikilla ei ole kuitenkaan riittävää osaamista, laitteita tai verkkoyhteyksiä digipalveluiden sujuvaan käyttämiseen. Digipalveluiden käyttöön tulee olla tarjolla tukea digisyrjäytymisen ehkäisemiseksi ja toimivat tietoliikenneyhteydet koko maakunnassa ovat digitaalisen tasa-arvon välttämätön edellytys.

Tavoite 3.2 Sivistyksen, koulutuksen ja työn tukeminen

29. Yleissivistyksen turvaaminen laadukkaan ja tasa-arvoisen koulutuksen avulla

Koulutetut ja sivistyneet asukkaat ovat kehittyneen yhteiskunnan perusta. Yleissivistys mahdollistaa tasa-arvoisen osallistumisen yhteiskuntaan sekä itselle että muille. Se laajentaa maailmankuvaa, suojaa ennakkoluuloilta erilaisuutta kohtaan ja mahdollistaa tiedon objektiivisuuden arvioinnin väärän informaation omaksumisen sijaan.

Saatavilla olevan informaation ja datan määrän lisääntyessä medialukutaito on entistä suuremmassa roolissa. Demokratian kannalta on tärkeää torjua ihmisen ominaisuuksiin kohdistuvaa vihapuhetta julkisessa keskustelussa. Samalla on kuitenkin huolehdittava sananvapauden säilymisestä. Tiedon käsittelemiseen ja ymmärtämiseen ja verkossa liikkuvan väärän informaation ja huijausten tunnistamiseen tarvitaan riittävää yleissivistystä. Yleissivistyksellä on suuri merkitys myös työn muuttuessa. Yleissivistykseen pohjautuu myös ongelmanratkaisutaito, jonka korvaaminen tekoälyllä ja automatisaatiolla on vaikeaa. Yleissivistys ehkäisee myös tietämättömyydestä kumpuavia ennakkoluuloja maahanmuuttajia ja vähemmistöjä kohtaan, mikä on yhteiskuntajärjestyksen säilymisen edellytys.

30. Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen

Yhdenvertaisuus on tavoite koulutuksen ja oppimisen polulla. Neljäsosa pääkaupunkiseudun peruskoululaisista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on kasvussa koko Uudellamaalla. Jokaisen uusimaalaisen lapsen ja nuoren kohdalla on huolehdittava, että koulunkäynnille ja opinnoille ei ole esteitä, taustasta riippumatta. Koulutuksen uudenlaiseksi tasa-arvokysymykseksi ovat nousseet poikien huonommat oppimistulokset ja alhaisempi koulutustaso, mikä on myös riski syrjäytymiselle. Alhainen koulutustaso ja vieraskielisten osuus keskittyvät aiempaa selkeämmin tietyille asuinalueille suurten kaupunkien sisällä.

Koronapandemia on heikentänyt erityisesti nuorten hyvinvointia ja työllisyyttä, vaikka samaan aikaan suurin osa nuorista voi edelleen hyvin. Koronakriisin aikana syntyneen oppimisvajeen paikkaaminen on tärkeää tulevaisuuden osaamisen ja työllisyyden kannalta. Sukupuolten välisten sekä alueellisten koulutuserojen kasvu tulee pysäyttää ja on pidettävä kiinni kaikille yhtäläiset mahdollisuudet tarjoavasta koulutuksesta. On tärkeää puuttua koulukiusaamiseen ja varmistaa, että oppimisympäristöt ovat turvallisia. Nämä haasteet tulee huomioida sekä perus-, että toisen asteen koulutuksessa.

31. Perheitä tukevien palveluiden ja lastensuojelun monialaisen yhteistyön edistäminen

Syrjäytymisen ehkäisyssä keskeisessä asemassa on varhainen puuttuminen, perheiden tukeminen palvelujen avulla, hyvän lapsuuden ja koulupolun turvaaminen ja nuorten koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksien parantaminen. Erityisesti Uudellamaalla on tarve kehittää ennaltaehkäisevää perhetyötä. Lastensuojelun resurssien lisääminen ja monialaisen yhteistyön kehittäminen on tärkeää, jotta tavoitetaan tuen tarpeessa olevat perheet, lapset ja nuoret, paikataan syntynyttä hoitovelkaa ja korjataan vaurioita sekä ennaltaehkäistään ongelmien kärjistymistä. Sekä nuoriso- että perhetyössä on vahvistettava monikulttuurista osaamista, jotta kielelliset ja kulttuuriset erot pystytään huomioimaan.

32. Työllisyyden parantaminen ja työelämän tasa-arvon lisääminen

Työ on olennainen osa ihmisen identiteettiä, hyvinvointia ja osallisuutta ja vastaavasti työelämän ulkopuolelle jääminen on syrjäytymisriski. Uudelleen työllisyysaste on kansainvälisesti vertailtuna alhainen. Nuorilla työelämään siirtyminen on saattanut viivästyä koronapandemian rajoitusten vuoksi. Suomen hallitus tavoittelee 75 prosentin työllisyyttä. Sen toteutuminen käytännössä edellyttäisi, että Uudellamaalla työllisyysaste olisi korkeampi. Työllisyysasteen nostamiseksi tarvitaan mm. vaikeasti työllistyvien osatyökykyisten ja ikääntyneiden työllistämistä sekä maahanmuuttoa.

Työllistymistä tuetaan tunnistamalla pitkäaikaistyöttömyyden riskejä ja ennaltaehkäisemällä työttömyyteen johtavia tekijöitä. Työllistymistä vahvistetaan ohjaus- ja neuvontapalveluilla sekä tukemalla erilaisia työn muotoja, osaamisen kehittämistä, yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä. Nuorten työttömyyteen voidaan parhaiten puuttua koulutuksen avulla. Työllisyyden parantamiseen vaikuttaa ratkaisevasti myös TE-palvelujen uudistus, jonka onnistuminen vaatii kuntien, valtion ja muiden sidosryhmien sujuvaa yhteistyötä sekä kuntien riittäviä resursseja työllisyyspalveluissa. Myös kuntien välinen yhteistyö on tärkeää mm. työvoiman liikkuvuuden turvaamiseksi erityisesti pienten kuntien kohdalla, joiden resurssit ovat pienet. Pääkaupunkiseudulla resursseja on uudistuksessa suunnattava erityisesti maahanmuuttajataustaisten työttömien palveluihin, joiden osuus työttömistä on suuri.

Työllisyysasteen nostaminen edellyttää työurien pidentämistä sekä alku- että loppupäästä, että keskeltä. Työuran pituuteen vaikuttaa koulutustaso ja koulutustason nostaminen onkin yksi keino sekä lisätä työllisyyttä että pidentää työuria. Huolehtimalla työhyvinvoinnista estetään työkyvyttömyyttä, vaikutetaan ikääntyneiden työssä jaksamiseen ja pidennetään työuria. Työurien pidentäminen keskeltä tarkoittaa mm. osatyökykyisten nykyistä laajempaa työhön osallistumista. Osatyökykyisten työllisyys vaatii työpaikoilta asennemuutosta ja lisää tietoa osatyökykyisten palkkaamiseen saatavilla olevasta tuesta ja palveluista.

Sekä koulutusalat että työmarkkinat ovat Suomessa kansainvälisesti vertailtuna vahvasti sukupuolittuneet. Sukupuolittuneet koulutus- ja työmarkkinat estävät työmarkkinoiden joustavaa toimintaa, monimuotoisuutta, tasa-arvoa ja uudistumista. Alakohtaisen eriytymisen eli segregaatian lisäksi myös vertikaalinen segregatio on voimakasta: naisia työskentelee johtotehtävissä miehiä huomattavasti pienempi osuus. Segregatio on vähentynyt työmarkkinoilla vain vähän viime vuosina. Segregatiota tulee pyrkiä purkamaan peruskoulutasolta lähtien mm. ammattien sukupuolittuneita mielikuvia hälventämällä.

Tavoite 3.3 Sujuva arki

33. Alueellisen eriytymisen vähentäminen sekä maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen lisääminen

Uudelleen väestönkasvu ja työvoimatarve tarkoittavat kasvavaa asuntotarvetta. Yksinasumisen yleistymisen, perheeseen pieneminen, ikääntyminen ja maahanmuutto muuttavat asumistarpeita eri tavoin. Asuntorakentamisella tulee edistää yhdyskuntarakenteen kestävyttä sekä ympäristö-, talous- että sosiaalisesta näkökulmasta. Huolimatta siitä, että alueellinen eriytyminen on Uudellamaalla kansainvälisesti vertailtuna vielä vähäistä, huono-osaisuus eli pienituloisuus, työttömyys ja alhainen koulutustaso kasautuvat kuitenkin aiempaa selkeämmin samoille alueille. Asuntotarjontaa tulee kehittää tasapuolisesti eri puolilla maakuntaa sosiaalisella sekoittamisella eli asumisen eri omistusmuotojen tuotannolla. Uudis- ja täydennysrakentamisen avulla on mahdollista tasapainottaa alueiden väestörakennetta ja ehkäistä alueiden eriytymistä. Alueellista segregatiota voidaan ehkäistä myös

huolehtimalla ympäristön laadusta, viihtyisyydestä ja vetovoimaisuudesta. Tukemalla paikallista yhteisöllisyyttä ja asuinalueeseen kiinnittymistä vahvistetaan myös asuin ympäristön turvallisuutta.

Paikkariippumaton asuminen ja työ ovat yleistyneet koronapandemian myötä. Kaupungistuminen jatkuu, mutta muuttoliike suuntautuu myös väljemmille alueille, kuten maaseudulle ja vapaa-ajan asunnoille. Etätyöskentelyn myötä asuinalueella voidaan viettää enemmän aikaa kuin työpaikalla. Uudellamaalla tämä voi tarkoittaa esimerkiksi pienten kuntien ja lähiöiden arvostuksen nousua, ja sen myötä lähipalveluiden kysynnän kasvua ja liiketoimintamahdollisuuksia yrityksille. Kaupunkien ja maaseudun välistä vuorovaikutusta lisätään kannustamalla kuntia, yrityksiä, yhdistyksiä ja asukkaita yhteiseen paikalliseen ja alueelliseen kehittämiseen.

Paikasta riippumaton työskentely asettaa samalla uusia haasteita kestäväälle liikkumiselle ja maankäytön suunnittelulle. Toimivat keskuksat tukevat asukkaiden mahdollisuuksia hoitaa päivittäiset asiansa lähimmässä keskuksessa tai käyttää joukkoliikennettä silloin kun matkustaminen toiseen keskukseseen on tarpeen työn tai asioinnin vuoksi. Jos asukasmäärä ei mahdollista perinteistä joukkoliikennettä, liikkumismahdollisuuksia voidaan monipuolistaa esimerkiksi kutsuohjatulla joukkoliikenteellä tai palvelulinjoilla.

34. Nopeat laajakaistayhteydet koko maakuntaan

Digitalisaatio tuo saavutettavuuteen, liikkumiseen ja arjen sujuvuuteen kokonaan uuden elementin, kun asioiden hoitamiseen riittää verkkoyhteys. Digitaalinen teknologia muuttaa sitä, kuinka elämme, työskentelemme ja viestimme. Koronapandemia on nopeuttanut digitaalista siirtymää ja laajakaistayhteyksien tarve on laajentunut koteihin ja muille etätyöskentelypaikoille. Paitsi sujuvan arjen, niin myös koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittinen tekijä on laajakaistayhteyksien kattavuus ja nopeus. Laajakaistayhteyksien tulee olla yhtä toimivat koko Uudellamaalla.

35. Kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnan kehittäminen osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Kulttuurin kokemisella ja tekemisellä, harrastamisella ja liikunnalla on suuri vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen. Hyvinvointipalveluilla on tärkeä merkitys osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Lähiliikuntapaikat, ulkoilu- ja virkistysalueet sekä lähiluonto ovat nousseet suureen arvoon. Harrastustoiminta ehkäisee syrjäytymistä; siksi on tärkeää tukea kaikkien mahdollisuuksia harrastaa ja tarjota myös maksuttomia harrastusmahdollisuuksia. Erityisesti nuorten harrastusmahdollisuuksia tulee tukea. Koronarajoitukset ovat kohdistuneet erityisesti kulttuuri- ja taidealoille, eikä kulttuurin hyvinvointia edistävästä vaikutuksista ole päästy osallisiksi. Koronakriisistä toipumisessa virkistyksellä, harrastustoiminnan elpymisellä, liikunnalla, taiteella ja kulttuurilla on suuri rooli.

36. Vetovoimaisten kulttuuriympäristöjen sekä luonto- ja virkistysalueiden palveluiden ja saavutettavuuden parantaminen

Uudenmaan erityispiirre on luonnon läheisyys myös suurissa kaupungeissa. Uudellamaalla on suurten kaupunkien ohella myös paljon maaseutua ja useita maailmanluokan virkistys-, kulttuuriympäristö- ja luontomatkoilukohteita, joista kansallispuistot, rannikon vanhat puukaupungit ja saaristo ovat kokonaisuutena vetovoimaisimpia. Luontomatkoilu on Uudellemaalle kasvava tulon ja työllisyyden lähde. Kulutus- ja käyttöpaineen tasaamiseksi kohteiden kestäväää saavutettavuutta on parannettava koko Uudellamaalla ja erityisesti suurten asutuskeskittymien lähellä. Niin vetovoimaisten virkistysalueiden, arvokkaiden maisema-alueiden kuin monipuolisten rakennettujen

kulttuuriympäristöjen tulee olla saavutettavissa myös ilman omaa autoa tai venettä. Myös esteettömyys, virkistyskäytön erilaistuvat tarpeet sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamat vaikutukset luonnolle tulee ottaa huomioon virkistyskohteiden kehittämisessä ja uusien virkistysalueiden perustamisessa.

Toteutus ja seuranta

Ohjelman toteutus

Uusimaa-ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet ovat kunnianhimoisia. Osa niistä voidaan toteuttaa maakunnan käytössä olevilla resursseilla, osaan tarvitaan monipuolista kumppanuustoimintaa etenkin kuntien ja valtion kanssa.

Ohjelmaa toteutetaan muun muassa hankkeiden kautta. Hankkeita rahoitetaan erilaisilla rahoitusohjelmilla, joista tärkeimmät on esitetty liitteessä 3. Uusimaa-ohjelman toimenpiteitä toteutetaan kumppanuuden periaatteella EU:n ja valtion, kuntien, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, yritysten ja muiden toimijoiden yhteistyössä. Uudellemaalle suunnatun aluekehittämisen rahoituksen lisäksi hyödynnetään EU-rahoitusohjelmien mahdollisuuksia. Uudellemaalle kohdistuvan EU-rahoituksen määrän kasvu edellyttää aktiivista edunvalvontaa julkiselta sektorilta, mutta ennen kaikkea vahvaa osaamista rahoituksen hakemiseen hankkeiden toteuttajilta.

Maakuntaohjelmaa toteutetaan myös liiton muiden prosessien kuten maakuntakaava- ja liikennejärjestelmätyön kautta. Maakuntaohjelmaa täydentävät mm. älykkään erikoistumisen strategia ja Hiilineutraali Uusimaa -tiekartta, joiden avulla maakunnan kehittämisen tavoitteita viedään eteenpäin. Uudenmaan liitto pyrkii vahvistamaan verkostomaista työskentelyä ja kumppanuuksia maakunnan toimijoiden välillä. Toteuttamisen lähtökohtana on maakunnan yhteisiin haasteisiin vastaaminen ilmiölähtöisesti, ei asiakirja edellä, yhdessä maakunnan toimijoiden kanssa.

Uusimaa-ohjelman toteuttamisen seurannassa keskeisessä roolissa on Maakunnan yhteistyöryhmä MYR, jonka jäsenet edustavat jäsenkuntia, valtionhallintoa, korkeakouluja sekä työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjä. Yhteistyöryhmä on keskusteluforummi maakunnan kaikissa kehittämiskysymyksissä. Se luo perustaa Uudenmaan edunvalvonnalle ja ohjaa kuntaresursseja sekä määrittelee valtionhallinnon kanssa neuvoteltavat aluekehittämishankkeet ja linjaukset.

Älykkään erikoistumisen strategialla toteutetaan myös ohjelmaa, erityisesti Menestyvä Uusimaa -painopisteen tavoitteita. Älykkään erikoistumisen strategialla on ohjausryhmä, joka tuo strategiaan ja sen toteuttamiseen elinkeinoelämän näkemystä. Ohjausryhmä tukee ja seuraa strategian etenemistä. Sen tarkoituksena on auttaa strategian tavoitteiden saavuttamisessa koko maakunnan tasolla, edesauttaa strategian jalkauttamista alueen toimijoille sekä ohjata strategista linjaa. Ohjausryhmään kuuluu yritysten, tutkimuslaitosten, julkisen sektorin sekä korkeakoulujen edustajia.

Seuranta ja mittarit

Uusimaa-ohjelman toteutumisen edistymistä seurataan vuosittaisissa maakunnan ja valtion välillä käytävissä aluekehittämisen keskusteluissa ja aluekehittämisen tilannekuvan avulla. Maakunnan liittona keskustelemme maakunnan toimijoiden kanssa keskeisten kehittämistoimien ja yhteisen viestin välittämiseksi valtiolle. Ohjelman tarkempien toimenpiteiden määrittelemisestä käydään erikseen keskusteluita maakunnan toimijoiden kanssa.

Jokaisen ohjelmassa olevan painopisteen kokonaisuutta seurataan valittujen tilastomittareiden avulla. Mittareilla pyritään kuvaamaan tavoitteiden kehitystä vertaamalla Uudenmaan maakuntaa muuhun Suomeen sekä kansainvälisiin, pääasiassa eurooppalaisiin verrokkialueisiin. Tilastomittarit eivät kykene suoraan osoittamaan maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumista, vaan ne kuvaavat välillisesti kehityksen suuntaa. Mittareiksi on valittu mahdollisuuksien mukaan nopeita, noin vuoden välein päivittyviä tietoja ohjelmakauden lyhyen aikajänteen vuoksi. Mittareita päivitetään läpi ohjelmakauden tuoreimmilla saatavilla olevilla tiedoilla. Numeeristen mittareiden lisäksi tavoitteiden kehityksen seurannassa hyödynnetään myös laadullista seuranta-aineistoa. Uusimaa-ohjelman mittareita myös kehitetään sekä tarvittaessa täydennetään ohjelmakauden aikana. Uusimaa-ohjelman mittareita käytetään myös älykkään erikoistumisen strategian seurannassa.

Alla mittarit kuvattuna painopisteittäin:

Ympäristöviisas Uusimaa:

- Kasvihuonekaasupäästöt sektoreittain
- Kiertotalousliiketoiminta
- Luonnonsuojelualueet
- Väestömäärä kestävän liikkumisen vyöhykkeillä
- Liikenteen sähköistyminen
- Uusiutuvan energian osuus
- Vesistöjen tila
- Hiilinielujen kehitys

Menestyvä Uusimaa:

- T&K-menot
- Koulutustaso ja korkeakoulutettujen määrä
- Ulkomaisten yritysten ja tutkinto-opiskelijoiden sijoittuminen Uudellemaalle
- Toimialarakenne ja sen kehitys (osaamisintensiiviset alat)
- Saavutettavuus (lento-, laiva- ja junaliikenne)
- Yritysdynamiikka (yritysrakenteen uusiutuminen)
- European Innovation Scoreboard

Onnellisten Uusimaa:

- Työllisyysaste
- Nuorten osallisuus (NEET)
- Väestön koettu hyvinvointi
- Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien osuus
- Maahanmuuttajien osallisuus (osallistuminen työmarkkinoille)
- Joukkoliikenteen ja virkistysalueiden saavutettavuus
- Tietoliikenneyhteyksien kattavuus ja saavutettavuus

Ohjelman seurantamittareiden lisäksi maakunnan kehitystä seurataan myös muilla toimintaympäristömme tilaa kuvaavilla mittareilla. Tarkastelunäkökulmia ovat muun muassa talous, työmarkkinat, väestörakenne, hyvinvointi, koulutus, asuminen ja ympäristö. Näiden sekä ohjelmaa

varteen erikseen määriteltyjen mittareiden kehitystä on mahdollista seurata Uudenmaan liiton ylläpitämästä Uusimaa-tietopankista osoitteessa <https://www.uudenmaanliitto.fi/tietopalvelut/uusimaa-tietopankki>.

Liitteet

Liite 1. Yhteenvedo Uudenmaan kuntien strategioista

Kuva 2. Uudenmaan kuntien kuntastrategioiden keskeisimmät tavoitteet ja painopisteet kuntien asukasmäärän mukaan luokiteltuna.

Liite 2. Uusimaa-ohjelman valmistelu

Ohjelman valmistelussa hyödynnettiin vuonna 2020 tehtyä neljän maakunnan ohjelmien vertaisarviointia ja sen suosituksia. Mukana vertaisarvioinnissa olivat Hämeen, Kymenlaakson, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen liitot. Vuosina 2018–2021 voimassa olevan Uusimaa-ohjelma 2.0:n koettiin olleen arvioinnin mukaan laaja, kansainvälisen toimintaympäristön hyvin huomioiva sekä tyyliältään ihmislähtöinen ja lukijan kanssa keskusteleva. Kehittämisehdotuksena suositeltiin, että ohjelmaa tiivistetään ja tuodaan esiin selkeämmin yhteys ohjelman ja pitkälle tulevaisuuteen suuntautuvan ennakkoinnin välillä. Lisäksi kumppanit, joiden kanssa ohjelmaa toteutetaan, tulisi tuoda paremmin näkyviin ja huomioida myös aluerakenne. Näihin kehittämisehdotuksiin on pyritty vastaamaan tässä ohjelmassa.

Uusimaa-ohjelman valmistelussa avainsana on ollut kumppanuus. Työ tehtiin tiiviissä yhteistyössä maakunnan toimijoiden – kuntien, korkeakoulujen, toisen asteen oppilaitosten, järjestöjen sekä muiden kehittämistahojen – kanssa. Valmistelun tueksi liitto järjesti kevään ja syksyn aikana noin 15 työpajaa eri sidosryhmille. Ohjelmaa on esitelty useissa Uudenmaan liiton asiantuntijaryhmissä. Ohjelman valmistelua on myös mahdollista seurata ja kommentoida Uudenmaan liiton verkkosivustolla, jossa valmistelun ja myöhemmin toimeenpanon etenemisestä tiedotetaan säännöllisesti uutisin ja blogikirjoituksin. Varsinaista ohjelmatyötä varten perustettiin Uudenmaan liiton ja ELY-keskuksen johdosta koostuva ohjausryhmä.

2020		
Syys–joulukuu		Maakuntaohjelmien vertaisarviointi Skenaariotyön toteutus
2021		
Tammikuu	Maakuntahallitus	Työohjelman sekä osallisuus- ja arviointisuunnitelman hyväksyntä
Helmi–huhtikuu		Sidosryhmätyöpajoja
Toukokuu	Maakuntavaltuusto	Valmistelun tilannekatsaus Sidosryhmätyöpajoja, yhteensä 15 tilaisuutta
Kesä–elokuu		Sidosryhmätyöpajoja
Syyskuu	MYR Maakuntahallitus	Ohjelman esittely Ohjelmaluonnoksen hyväksyminen lausunnoille ja nähtäville
Lokakuu	Julkinen Uusi maakuntavaltuusto	Lausuntoaika ja nähtävillä olo Ohjelman esittely tiedoksi
Marraskuu	Uusi maakuntahallitus	Ohjelman käsittely ja kommentointi, yhteenveto lausunnoista tiedoksi
Joulukuu	Uusi maakuntavaltuusto	Ohjelman hyväksyminen

Taulukko 2. Uusimaa-ohjelman laatimisen aikataulu

Liite 3. Rahoituslähteitä ohjelman toimeenpanoon

Onnellisten Uusimaa			Menestyvä Uusimaa			Ympäristöviisas Uusimaa			Tavoitteet Rahoituslähteet
Sujuva arki	Sivistyksen, koulutuksen ja työn tukeminen	Kulttuurinen moninaisuus ja osallisuus	Uutta osaamista ja osaajia	Kasvua teknologioista ja palveluista	Investointien ja innovaatiotoiminnan edistäminen	Resurssiviisaita ratkaisuja	Elinvoimainen luonto	Hiilineutraalit yhdyskunnat	
x	x	x		x	x	x		x	Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman määräraha (AKKE)
x	x	x	x	x	x	x		x	Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027, alue- ja rakennepolitiikan ohjelma
x	x	x	x	x		x	x	x	Central Baltic Interreg
					x	x	x	x	Baltic Sea Region Interreg
				x	x	x	x	x	Interreg Europe
			x	x	x	x	x	x	Kaakkois-Suomi–Venäjä CBC
					x	x	x	x	Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto
							x		Euroopan meri- ja kalatalousrahasto
		x	x	x	x	x	x	x	Horisontti Eurooppa
				x	x				Digitaalinen Eurooppa
						x	x	x	LIFE+
			x						Erasmus+
x				x					Luova Eurooppa
					x				European Urban Initiative
				x	x				Health for Europe
x					x			x	Verkojen Eurooppa CEF
				x	x	x		x	Invest EU
				x	x	x		x	i3
		x	x	x		x		x	Global Europe
			x	x	x	x			Yritysten kehittämisrahoitus – ELY-keskus ja Business Finland
x			x	x	x	x	x	x	Suomen kestävä kasvun ohjelma

Taulukko 3. Mahdolliset rahoitusohjelmat Uusimaa-ohjelman tavoitteiden toteuttamiseen

Liite 4. Tiivistelmä älykkään erikoistumisen strategiasta

Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategia (RIS) – Resurssiviisas Uusimaa

Älykkään erikoistumisen strategiat ovat alueellisia innovaatio- ja tutkimusstrategioita, joissa keskiössä on alueellinen yhteistyö. Strategian toteuttaminen on alueen kaikkien toimijoiden yhteinen ponnistus. Strategian valmistelun, toimeenpanon ja arvioinnin eri vaiheissa on tärkeää, että elinkeinoelämä, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, julkinen sektori sekä kansalaisyhteiskunta osallistuvat työhön tasapuolisesti. Älykkään erikoistumisen strategia hyväksyttiin maakuntahallituksessa keväällä 2020. Äskettäin kestävyys on lisätty älykkään erikoistumisen elementiksi ja Smart Specialisation Strategy, S3:sta siirretty Smart Specialisation Strategies for Sustainability, S4:seen.

Strategian kattoteemana olevan resurssiviisauden alla on kolme strategista painopistettä:

- **Ilmastoneutraalius**-painopiste sisältää toimintoja, jotka tukevat Uudenmaan hiilineutraaliustavoitetta. Teemaan liittyviä asiakokonaisuuksia voivat olla esimerkiksi kiertotalouden ratkaisut, uudet energiamuodot, bionalouden innovaatiot ja uudet materiaalit.
- **Ihmisten kaupunki** -painopiste sisältää toimintoja, jotka tukevat kaupunkikehitystä, sujuvaa arkea ja ihmisten hyvinvointia. Teemaan liittyviä asiakokonaisuuksia voivat olla esimerkiksi liikkuminen, asuminen, kaupunkisuunnittelu ja terveydenhoito.
- **Uudistuva teollisuus ja palvelut** -painopiste sisältää toimintoja, jotka tukevat eri toimialojen uudistumista. Teemaan liittyviä asiakokonaisuuksia voivat olla esimerkiksi teollisuuden uudet prosessit, terveysteknologiat, robotiikka ja matkailu.

Jotkut teemat – esimerkiksi rakentaminen, liikenne, ruoka ja tiedonhallinta – liittyvät yhtä aikaa kahteen tai kaikkiin kolmeen painopisteeseen. Toimimista toimialojen murroksessa saadaan helpotettua vähentämällä siiloutumista ja vahvistamalla toimimisen mahdollisuuksia usean painopisteen aloilla yhtä aikaa.

Uudellamaalla on vahvaa innovaatiotoimintaa myös EU:n määrittelemien strategisten arvoketjujen aloilla. Näitä ovat mm. itseohjautuvat ajoneuvot, älykäs terveys, niukkahiilinen teollisuus, vetyteknologiat, teollinen internet ja kyberturvallisuus.

Kaikkia strategisia painopistealoja yhdistää osaaminen. Uudenmaan koulutussektori on vahva ja monipuolinen. Jotta resurssiviisauden tavoitteisiin voidaan vastata, osaamista on hyödynnettävä kaikilla painopistealoilla laajasti ja tehokkaasti. Osaamisen kysyntää ja tarjontaa on ennakoitava aktiivisesti ja erilaisia koulutus- ja kouluttautumismahdollisuuksia on tuettava monipuolisesti. Erityisenä mahdollisuutena ja haasteena Uudellamaalla on korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen monipuolinen hyödyntäminen.

Keskeiset toimenpiteet strategian toteuttamiseksi ovat projektien ja kehittämisympäristöjen rahoittaminen, alueellisten innovaatioekosysteemien ja -verkostojen tukeminen, aluerajat ylittävän yhteistyön edistäminen vahvempien kokonaisuuksien synnyttämiseksi, kansainvälisiin verkostoihin ja alustoihin osallistuminen sekä toimijoiden tukeminen näissä sekä Helsinki Smart Region -brändin vahvistaminen kansainvälisen näkyvyyden lisäämiseksi.

käytön kesken. Ohjelmalla ei arvioida olevan yksinomaan kielteisiä vaikutuksia yhteenkään arvioinnin kohteena olleeseen teemaan.

Ohjelma on laadittu laajassa vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa ja siinä on otettu huomioon keskeiset kehittämislinjaukset ja strategiat kansalliselta, maakunnalliselta ja kunnalliselta tasolta. Ohjelman vaikuttavuutta lisääkin se, että se on laadittu vuorovaikutteisesti ja kannustaa kuntien, oppilaitosten, yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin väliseen yhteistyöhön, sekä toimimaan yhdessä Uudenmaan liiton kanssa samaan suuntaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.